

T. C.

"TYSŁOWSKA
ANDREW

ГРИЦЬКО КВІТКА-ОСНОВЯНЕНКО.

СВАТАНС

НА

ГОНЧАРІВЦІ

Українська оперета на 3 дії.

ЦІНА 35 ЦЕНТІВ.

1919
З друкарні „Свободи”, 83 Grand St.
Jersey City, N. J.

ГРИЦЬКО КВІТКА-ОСНОВЯНЕНКО

С В А Т А Н Є
НА
Г О Н Ч А Р І В Ц І

ЦІНА 35 ЦЕНТІВ.

1919

З друкарні „Свободи”, 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Прокіп Шкурат, обиватель зза Лопані.
Одарка, його жінка.

Уляна, їх дочка.

Олексій, крепак.

Павло Кандзюба, обиватель зза Харкова.

Стецько, його син.

Осип Скорик, одставний салдат.

ТИМІШ, обиватель з Заїкавки.

Дівки, подруги Уляни.

Дієть ся в городі Харкові, на Гончарівці.

5. 1919

ДІЯ ПЕРША.

Улиця на Гончарівці. Здалека видно Холодну гору.

ЯВА ПЕРША.

Прокіп (на похмілю, виходить з свого двору без пояса й шапки; свиту несе на плечи й співає):

Спить жінка, не чує,
Що мужик її мандрує,
Спи, жінко, спи!

Я тим часом одягну ся,
Та на вольну заберу ся,
А ти, жінко, спи!

Хоч немає нї алтина,
Відвічати-ме свитина,
А ти, жінко спи!

(Крадеть ся через сцену).

Одарка (виходить з хати, не виходячи з двору):
А куди-то вже потяг, йолопе! Чи то знов на вольну?
Верни ся лишень сюди!

Прокіп (невдоволено, на бік): От чортова доглядачка! Таки й вздріла! (Кричить з досадою): Чого там вертати ся? Ніколи!

Одарка: Як там ніколи припало? Верни ся, бузовіре! (Він її не слухає; вона сварить на нього кулаком). Вернись, кажу тобі, вернись! Чи хочеш, щоб за

Як заставлю я свитину,
То і випю четвертину
А ти, жінко, спи!

О, та мудра-ж і сивуха!
А ти жіночко псяюхо;
Спи, кріпко спи!

Як у волю я напю ся;
Чорта й жінки не бою ся;
Нехай вона спить!

патли впять притягla? (Він хоче іти, вона розгнівана вибігає в ворота і кричить): Вернись, вернись, вернись!

Прокіп (з досадою вертається): Та же й вернусь! Ну, чого там так пильно припало?

Одарка: А кажи, куди був мандрував?

Прокіп (все з серцем): Та де тобі мандрував? Тільки хотів був іти до шевця, щоб чботи залатав.

Одарка: Яке тепер латане? Неділенька съята; забув єси, католиче? Чи з глузду збив ся? Ще добрі люди і з церков не повиходили, а ти вже і на вольну швандяв! Знаю я тебе; отсе було-б так, як позавчора; п'ятінка съята, люди ні рісочки у рот не беруть, а він на вольній! Та так впив ся, що не міг і до дому дійти. Ввалив ся у проволя оттам на Холодній горі та й спав цілу ніч. Ще-то навдивовижу, як тебе москалі не обідрали? Чи тож не стид й не сором? Гай, гай! Побила мене лиха година та нещаслива! Занапастила я свою головоньку з таким пяницею! Тільки-б йому по вольних і шлятись!...

Прокіп. Оттак-пак! А чому вольну зробили далеко? Постановили-б її ось тут, на нашій вулиці, так би я випив та й до дому потрапив би, а то біда: ідеш, поки до тої вольної дідеш!

Одарка. А, дурний та божевільний! А про те не кажеш, що на щоб то пити? Ось колиб кабаччики та відмежували геть по Залютин, то тоб я спасибі сказала!

Прокіп. Холодком і туди недалеко. Аби туди дійти, а то й байдуже!

Одарка: Бач! пяниці море по коліна. Він знай своє товче! Я тобі кажу, нашо ти пੱеш? Чи мало ти худоби пропив? Був хазяїн, як хазяїн; були волики, була й коровка, була й одежда, неначе у якого міщанина: усе поズбував, усе попропивав, звів ся на нішо. Одним одна свитина, а пояса й шапку кат ма!

Прокіп: Брешеш бо, не усе попропивав: шапка і тепер цілісенька у тебе у скрині, а пояс застановив.

Одарка: А бодай тебе заставляла трясця та болячка! Нащо ти застановляв?

Прокіп: Оттак-пак! Чи я-ж винен, коли шинкар на борг не дає?

Одарка: Та нащо ти пєш?

Прокіп: Але, нащо! Шинкар дуже до мене добрий, хоч о півночі прийду, то й відчиня; таки й горівка не розведена. Вже пак до кабаччиків не пійду. Та нащо й горівку вигадали, коли її не пити? Як би її не було на сьвіті, то я-б і не пив. Тоді би послухав тебе.

Одарка: Ох, моя головонько бідна! Що мені з пяницею робити? Усе одно товче; усе пить та пить. А защо вже й пити? Колиб не своїми бубликами торгуvala, то досі усіб з голоду попухли! Який мене гаспид поніс за цього пяницю? Була козир-дівка: чи на вулиці, чи у танцях, чи в дружках, чи у колядці, — усім була голова: на жарти, на скоки усім була провідниця! А ї казала покійній матері: „Не віддавай мене, мамо, за мужика, за хлібороба, я собі дівка не проста: мій дідусь та був на Іванівці попом; та його мати — що вона проти мене? Стасьонами торгуvala, а я собі бублейниця, та ще й перва по базарю. Старша сестра за школяром, може й за мене лучить ся панич з Правлений”. Так таки йди! От же й пійшла; от і живу! Люди у щастю та багатстві й не чують, як живуть, а я занапастила себе. Де мої молодії літа? Де моя дівоча краса? Усе зайв отсей пяница, шибеник, харцизяка, воло... (Побачивши, що Прокіп, поки вона балакала, тихесенько крав ся і за малим не втік, біжить за ним). А куди-то куди? Тривай лишень! (Тягне його зза лаштунків за чуба). Ось так же, коли честю не слухав.

Одарка (дуєт):

Чи я-ж тобі не говорила,
Чи я-ж тобі та не веліла,

Щоб ти дома сидів
І на вольну не ходив?

Прокіп (кланяючись):

Ой ти, жінко мая,
Ти, голубко моя!
Пусти-ж мене прогулятись,
Коли ласка твоя!

Одарка (пхає його на подвір'є і зачиняє ворота):

Ой тут гуляй, мій миленький,
Мов той цуцик кривенький!
Сиди там, пропадай
І нікуди не втікай.

Прокіп (зза воріт): .

Та тут же я скучати-му,
Усім, усім казати-му:
Била жінка мужика,
Била, била і товкла.

Одарка:
Брешеш, брешеш, вражий сину
Я не била, не товкла:
Потягла я за чуприну,
Тільки страху завдала.
Прокіп:
Не брешу я, не брешу:
Била жінка і товкла.
Брешеш, брешеш, песька донько
Била мене і товкла.

Одарка: Сиди, сиди собі там, мандрований цуцику! Та гляди: ось тільки хоч ногою вийдеш, то не побою ся гріха, бити-му, кажу тобі, що бити-му. Коли би мені знати, як то у панів буває? Адже розказувала ключниця оттого пана, що у великих хоромах з зеле-

ним верхом живе, так каже: пані так над паном вередує, що й крий Боже! І чого-б то не забажала, чи мочених кисличок, чи німецьких медяничків, чи якої хустки, або одежі, то усе й є, хоч о півночи забажає чого, то усе їй і поставляє, і без її волі з хати не йде. Через щонебудь же вона так ним овладала? Вжеж не приходить ся жінці мужика бити; хиба у панів така мода? А дуже добре було би, як би ми по панськи вередували над мужиками!

ЯВА ДРУГА.

Ті самі й Кандзюба.

Кандзюба. Дай Боже день добрий! З неділею будьте здорові.

Одарка: Спасибі, будьте й ви здорові. Як ся маєте?

Кандзюба: Та до якого часу щоб то і не теє.

Одарка: А ваші за-Харківці, чи усі живі?

Кандзюба: Та вже нашим за-Харківцям така прийшла біда, що й казати не можна!

Одарка: А що там за біда?

Кандзюба: Там таких салдатів найшло, що й сказати не можна! Таки що вулиця, то салдат на кватирі. Видимо-не-видимо! Аж трийцяtero їх, кажуть, прийшло. На кождій вулиці, на кождій усе по салдату. Така біда! — А старий ваш дома?

Одарка: Та через силу дома. Отсе тільки спинила мандрувати.

Кандзюба: А куди-ж то?

Одарка: Та ви знаєте його натуру? Йому ні празника, ні неділеньки; усе-б йому швандять по шинках.

Кандзюба: Ось знаєте, що я вам посовітую: така була в мене перша жінка, пяниця непросипенна. От же я її й повіз до знахора, він і дав їй якоїсь води, тай побожив ся, що вже, каже не буде більш пити. Що-ж? Мабуть би й перестала, та не до горівки їй було; пробі

кричала, що у животі пече, та до вечера і вмерла. Ось повезіть лишень і ви по знахорах, то й вам таке щастє буде.

Одарка: Та я возила, і де то вже була! Була й у Тишках, була й у Деркачах, об правій середі аж у Водолагу їздила; так що-ж? Усі в один голос кажуть: починено! Та спасибі вже у Востроверхівці ворожка, так та за-очи відгадала: каже, що любошців давано, та не вміючи переборшили. А хто-ж то й дав, так навдиновижу! Каже: дала йому чорнява молодиця, а в ній хата з немазаним верхом. От як в око уліпила! Чи знаєте Грициху, старого Пискачки невістку? Вона, вона йому починила! Адже-ж сама чорнява, та й верх на хаті немазаний. Я ще її, падлюку, буду позивати, щоб не відбивала мужика. Ну, одже-ж то ворожка й дала мені зіля, та й каже: звари та й дай йому як раз на молодику у глуху північ, як перші півні заспівають; а я собі на лихо чи проспала, чи так на мене наслано, що перших півнів не почула, та дала, як другі заспівали. Що-ж як випив, як скочить, як дерне з хати та на вулицю, а там як чкурне, так аж ляпотить, та й почимчикував аж на Косолопівку. Пив, пив три дні там пив, усе з себе попропивав. Вже сама знайшла та насилу до дому доволокла. Та від того часу ще гірше пє. Та вже хиба крадькома вирветь ся, а то, як того цуцика, на віртовці держу?

Кандзюба: Деж він тепер?

Одарка: Отам заперла, нехай висидить ся.

Прокіп (за ворітами співає): „Била жінка мужика, за чуприну взявши...”

Кандзюба: Бач, де обізвав ся! Здоров, приятелю! А ходи-но сюди!

Прокіп: Рада-б душа в рай, та гріхи не пускають. Як жінка скаже?

Кандзюба (Одарці): Випустіть бо його, будьте ласкаві. Маю до вас діло.

Одарка: А ну вже іди сюди, іди. (Прокіп виходить).

Кандзюба: Послухайте мене: ось будьмо ми сватами!

Одарка: Кажіть, кажіть о чім? Сьому ми раді самі.

Прокіп: На вольну щоб сходить горівки принести?

Одарка: Та годі тобі, дурню, не знати про що товкти! (Кандзюбі): Він знай своє! Кажіть, а що таке?

Кандзюба. А що? Дочка у вас є?

Прокіп і Одарка: Є, є!

Кандзюба: Така, що треба годувати?

Одарка: Хоча й сьогодня віддавати.

Кандзюба: Сина маю.

Прокіп і Одарка: Знаю.

Кандзюба. Так віддайте!

Одарка. Потурайте! Чи він же нам рівня?

Прокіп: От і треба добувати, та на вольну швидче чухрати. А де твоя грівня?

Одарка (чоловікови): Відвяжи ся, врагова дитино! (Кандзюбі): Усяк знає, що у вашого сина та клепки нема!

Кандзюба: Щоб то як?

Одарка: Та так: прибитий на цвіті.

Кандзюба: Тю-тю! Та ще фіть, фіть! Ви діло тут кажіть: Чи віддастье? (Насьміхаючись). Чи нехай ще підросте? Мене ви не держіть.

(Разом співають):

Кандзюба: А чому-ж і не віддати?
В його всього є.

Прокіп: Як же можна і віддати,
Коли горівки він не пє?

Одарка: Як же можна й віддати?
Дурний! його всяк бє.

Кандзюба: Гай, гай! Товкуете не знати об чім!
Горшка окропу не стойть. Та хоч би й зовсім дурний

був, так, не взяв його кат, буде богатий після моєї смерти: аж розумній жінці за ним і добре буде. Слава тобі, Господи! Є воликів пар, може двайцятеро; ходимо у Крим по сіль і по рибу на Дін, і усякую хуру беремо, чи у Херсон, чи в Одесу. Є й коровят з пятнайцятеро, та овечат там чи дві сотні, чи й більш: батраків дома з десяток, та при скотині на бразі скільки є. Буде чим орудувати, перепадати-ме колійка. А мій же Стецько та не зовсім і дурний: він собі на лихо трошки непамятливий та нерозсудливий, та до семи не налічить, та не знає, що руб, а що гривня; а то зовсім парень другяка. Та й яка нужда, що нічого не знає? Жінка навчить і усьому товк дастъ, та й буде панею жити. Коли схоче яке ремесло держати, чи коцарювати, чи по вашому бублейничати...

Прокіп: Або й шинкарювати; і то діло дуже добрé!

Кандзюба: Та що захоче, то вже не пійде до людій позичати. Нуте, чого тут думати? Так, чи не так? Так я пійду до других; бачите, вже нерано.

Одарка (видно охочо слухала його): А що, Прокопе, як думаєш?

Прокіп: Ти думай, а я вже за тобою.

(Співають):

Кандзюба: Так будьмо-ж ми сватами.

Одарка: Сьому ми раді сами.

(Разом):

Кандзюба: Пришли, пришли людій,
Свати мої любезні,
Стецька свого пришли.

Прокіп: Пришліть, пришліть людій,
Ой, сватушко любезній!
Горівки накуплю!

Одарка: Пришліть, пришліть людій,
Ой, сватушко любезній!

Я хустку почеплю.

(Обнявши ся, пританцювують).

Одарка: Е! трівайте лишенъ: ще треба дівки спитати: як-то вона ще скаже?

Кандзюба: Хіба вона часом і не туди?

Одарка: Та таки трошки вередливенька. То скаже: не варіть з салом, а з яловичиною! то мяса не схоче, а сала забажа; то тараня солона, та щонебудь і вигадує; така вже собі ніжна! Та щоб із жениха не стала вередувати.

Кандзюба: Та вона-ж не панянка! Нехай вже ті вередують, поки довередують ся до свого. Та нічого гріха таїти, тепер і усюди така мода: наші мужички так усе-б то за мішан, а мішанка вже об купцеви не дуже думає, а щоб вискочити за палацького, за скубента! то й гляди: дівують, сердешні, до того, що можна буде ними на Донці греблю загатити. А з своєю, як хочете, а я людий пришлю. Не наробіть тільки бешкету.

Одарка: Та не бійтесь, не бійтесь, присилайте та старостів: вже-ж вона не без розуму, вміє розсудити.

Кандзюба: Спасибі-ж за ласку. Ждіть від нас людей, по закону, увечір, а я Стецька пришлю, нехай з дівкою... Я щось її не знаю: а як її звуть?

Одарка: Та-ж Уляна і доси.

Прокіп: Та ще і Прокопівна.

Кандзюба: Так нехай мій Стецько з Уляною, як там треба, поговорять, а ви її навчіть, щоб часом не брікалась. Прощайте до якого часу.

(Співають разом):

Кандзюба: Пришлю, пришлю людей,
Свати мої любезні!
Стецька свого пришлю.

Прокіп: Пришліть, пришліть людей,
Мій сватушко любезній!
Горівки накуплю.

Одарка: Пришліть, пришліть людий,
Мій сватушко любезний!
Я хустку почеплю.

(Обнявши, пританцюють, потім Кацзюба іде геть).

Прокіп: От же скверно, що свата без чарки горівки відпустили! Чому-б то дома про нужду не держати? Тепер треба збігати на вольну, та на сватане придбати.

Одарка: А вже ти мені з тою вольною остохид та опоганів! І як би ти приніс від обіздчиків?

Прокіп: Але! будьто й первина? Через лісок, та через ярок, та вскочив у садок, та й дома. От ім і дулю під ніс! Так посилай же.

Одарка: Нехай лишень вияснить ся, бач, нахмарилі! Іди лишень до дому, я підіжду Уляни, та й прийду і сядемо обідати.

Прокіп (неохочо): Адже й пійду. Таки-то й урвав ся на вольну! (Йде геть).

ЯВА ТРЕТА.

•
Одарка й Уляна.

Уляна: Здорові, мамо, були! З неділенькою будьте здорові.

Одарка: Спасибі, будь і ти здорова! Де-то ти так рано ходила? Пок я упоралась, дивлюсь, вже тебе й нема.

Уляна: Ходила, мамо, на базар, поки до ранної та купила дешо. Ось кіндячки у коси, а отсе шпалірів купила на голуби та на квітки. А отсе, бач, так обіцялась: на ті гроші, що по пятінках заробляла так відкладала, та зібравши, от і купила платок. Бач, який? (Розгортає хустку). І не гарний скажеш? Великий та модний, з квітками; тепер усюди такі на міщанках.

Одарка (розглядає хустку): Нащо було тратитись? Мабудь і дорогий?

Уляна: Дала я за нього сім кіп та золотого з п'ятаком; та вже торгувалась, торгувалась! Морока та й годі! Біля круглого трахтиря Чугуєвська перекупка так аж забожилася, що не можна дешевше. Та ще там съміх; вона узяла та на мою голову преміряє й каже: іш як тобі к лицю! А тут де узявсь пан, та таки справжній пан: тут хрест (показує на груди), а тут кавалерія (показує на шию), та й каже: „От славная девушка! Прістало, прістало! Вот красавіца!” а я як засоромилася! У... в очах почервоніло та не знаю, куди й дивитись; а він хвалить та съміється.

Одарка: Потурай панам, чого вони не набрешуть! То він над тобою глузував.

Уляна: Будьто-б то пани й брешуть? Вони сього не вміють, і над дівкою ће будуть знущатись. Вони письменні.

Одарка: Та знаю я їх письменних! Е, душко, з їх усякові! Чи мало тут на Гончарівці дівчат з ума позводили й письменні, й купці й усякі? Хто молодого чоловіка зупинить!

Уляна: Та сей, мамо, вже підтоптаний.

Одарка: Потурай, потурай! Такий ще більше лиха наробить, чим молодий! Ох, знаю я таківських! Та скажи-ж ти мені, нащо тобі сей платок?

Уляна: Оттак, нащо. Лучить ся чоловік, от у мене й хустка. Рушники є, хустки не було, тепер піде йому на хустку, а як вийду заміж, так буду сама повязуватись. Тепер вже така мода, що очіпків не носять, і на попадях не побачиш; не так, як усе у очіпці, по старосьвіцьки.

Одарка: Тим то й горе, що новина старовину прогонить. Потурай людям! Покинули свій закон, та усе-б то по панськи, то й наші будуть як пані з мужиками жити. А се добре зробила, що купила хустку. У вечір жди старостів, казали, прийдуть.

Уляна (пишаючись): Які там старости? Від кого-того?

Одарка: Чи знаєш зза Харкова Павла Кандзюбу, що чумакує. Він колись до нас заходив з монастиря на Спаса.

Уляна: От за того старого? Лисого?

Одарка: Тю-тю, дурна. За Стецька, його сина, коли знаєш.

Уляна: За того божевільного? Се ще красше! Та він, мамо, зовсім дурний!

Одарка: Дурний? Так богатий!

Уляна: Цур йому з його багатством, коли в него глузду нема.

Одарка: Глузду нема, так богатий.

Уляна: Як і по нашій вулиці йде, то малі діти з него съміють ся.

Одарка: Нехай съміють ся, а він собі богатий.

Уляна: А як прийшов раз до нас на Оснівянську мойку, так там такий з нього регіт був, що вже хазайн насилу прогнав, щоб ми через него не гуляли. Се вже побила лиха година та нещаслива, коли за такого йти; неначе усі люди повимириали.

Одарка: Так кажу тобі, що богатий! Скільки пар волів, чи усякої худоби? У него будеш у золоті ходити: а помре старий, так усьому добру будеш господиня. Нема на світі лучшого щастя, як за дурнем жити! Він тебе ні бе, ні вередує; а коли там з дуру хоч і налає, так тільки крикни на него, то він і замовчить. Куди схочеш, пійдеш; як задумаєш, так і худобою орудуеш. Та що-то і казати! Усе не те, що з розумним: нема тобі воленьки ні погуляти, ні в хорошим походити. А сварка, а лайка, а бійка!... Ось і мій пяниця: що з того, що він не дурний? Колиб пак одурів, то я-б зрадувалась...

Уляна: Та вже, мамо, що хочете кажіть, а я за такого дурня, за того бецмана не пійду, та й не пійду.

Одарка: Нічого вередувати! За такого богатого

не пійдеш, так кого ще тобі треба? Чи якого повітчика будеш ждати? Та доки нам тебе і содергать? Бач, батько — пяница непросипенний; я своїми бубликами тільки вас і содержу, та вже й в мене сила не та: звалюсь, хто вас буде годувати?

Уляна: Чим я тобі, мамо, утягість? Літом на мойці, слава тобі Господи, скільки заробляю! А зимою пряду; та й зібрала чимало: повнісенька скриня на колесах. Коли-ж я тільки у дівоцтві зібрала, то можу себе і содергувати, і зодягати і без мужика дурня.

Одарка: Те таки, що зібрала, то гаразд, а що за богатим мужиком більш збереш, так те лучше. Послухай мене, Улясю! Послухай мене доню! Не дрочись, іди за Стецька, даром, що дурний. Бач, ніхто не трафляється. За кого-ж тебе і віддати? Де ті люди?

Уляна (соромливо): Мамо!... я-б вам... щось сказала...

Одарка: А ну, кажи.

Уляна: Адже ви знаєте Олексія?

Одарка: Якого се?

Уляна (съмливійше): Коваля. Ось чи в памятку вам, що доварив вам кочерг, а отсе недавно чаплю зробив?

Одарка (пригадуючи): Еге-ге-ге! Коваль? Знаю. А що? Чи не думає він?

Уляна (соромливо): А тож!

Одарка: Нехай собі й в голові не покладає. Чи можна, щоб я за него віддала? Хиба він тобі казав?

Уляна: Еге.

Одарка: А ти що? А ти йому й не плюнула межи очі?

Уляна: Оттак пак! А за що?

Одарка: Щоб не сіпав ся за нерівню. Чи не думаєш ти за него?

Уляна: А тож!

Одарка: Та що се ти узяла у голову? Чи він же тобі рівня? Правда, він парень добрий, коваль мудрий,

усячину зробить, не пє, з бурлаками не гуляє, проти мене звичайний; усе правда. Та що-ж? Крепак!

Уляна: Що нужда, мамо, що крепак! Пани у него добрі, про них усюди така чутка йде.

Одарка: Та хоч вони й добрі, та пани! Як таки се можна, щоб тобі з волі та у неволю, була казенна, та пійдеш у підданство; була городянка, та станеш селянкою!

Уляна: Де-б я не була, чим би я не стала, то мені й байдуже. Мені з ним буде усюди добре, бо я люблю його!

Одарка: А то й не подумаєш, як тебе поженуть на панщину!

Уляна: А чим панщина страшна? Так за те незнатимемо ні подушних, ні десяцьких, ні хвонарних; усе те пани за своїх людей платять. Та й на мойці, чи мало там панських? Так усі то, крий Боже! як то хвалять ся, що як добре з панами жити!

Одарка: Та вже-ж, Улясю, як собі хоч, а я тобі мати, так я тобі скажу; скорійш в мене на долоні волосє виросте, чим я віддам тебе за Олексія? Та вже тут нічого натякати: я вже старому Кандзюбі казала, щоб сьогодні і старостів присилали.

Уляна: Ох мені лихо! Сьогодні?!...

Одарка: Сьогодні, сьогодні. Чого тут відкладати. Постій же, доню, тут: Стецько прийде, та й поговорите собі любенько; а ти не безумствуй, будь до нього приязна...

Уляна: Об чім з таким дурнем і говорити? Я не вмію.

Одарка: Потурай! Дівка з парубком, аби-б зійшлися, а то найдуть об чім говорити, а часом і мовчки ще й лучше подружать: я се добре знаю. Посидь же за ворітами, а я пійду лагодити обідати. (Іде).

Уляна (сама): Так такая-то моя доля, доленька нещасливая? Так такому-то дурневи достанеть ся орудувати надомною? Так такий-то йолоп наругається над

моєю русою косою? Що мені у його богатстві! Казала-ж наша паламарка: через золото, каже, слози ллють ся. Наварю борщу й усякої страви, та як воно буде розведене моїми слезоньками, чи пійде-ж у душу? Буде й одежа хороша, й постіль біла, та коли стіна німа, з ким буде розмовляти, у кого порадоньки узяти?! З Олексієм пішла-б на край сьвіта, старцювому сухареви буду рада, з калюжі водиці напю ся, аби він, мій мілий, мій голубонько сизий, мій Олексієчко мені подав! Коли-ж горе і біда постигне, то аби він був біля моого серденька, він не дасть мені сплакнути; а як приголубить мене, то й усю бідоночку забуду... (Розгортає куплену хустку, оглядає її й співає):

Хусточко-ж моя, шовковая!
Чи на те-ж я заробляла,
Щоб нелюбу, та й не милому
Та її я почепляла?

Хусточко моя, шовковая!
Обітри мої слізоньки!
Нехай же, нехай же від них
Полинають квітоночки!

Хусточко моя, шовковая!
Прийшлось тебе заховати.
З пліточкою, та і дротяною
Тепер треба привикати!

Хусточко-ж моя, шовковая!
Не доставай ся ворогу
Покрай мої яснії очи,
Як я ляжу у гробу!...

ЯВА ЧЕТВЕРТА.

Уляна і Стецько. Стецько виходить швидко; роззявивши рота й розмахуючи руками іде й, побачивши Уляну, спиняєть ся, сам до себе съмієть ся, чепурить ся; підходить й боїть ся, оглядає Уляну ззаду й захоплено говорить:

Стецько: Та ѹ патлата! (Съмієть ся голосно і, підйшовши до Уляни, враз перестає і довго подумавши, говорить): А що у вас варили?

Уляна (стоячи на місци, не дивить ся на нього і сумно відповідає): Нічого!

Стецько (довго пригадуючи): Ну!... ну!... а тепер... що?

Уляна: Що?

Стецько: Що?

Уляна: Що?

Стецько: Що?

Уляна: Що? Нічого.

Стецько: Брешеш бо, як нічого? Батько казав: розпитай її об усім. А чорт її зна, об чім її розпитувати! Я усе позабував.

Уляна: Так піди до батька тай розпитай, коли позабував.

Стецько: Так він бо добре казав: не йди, каже-говорить, від неї, поки о всім не домовиш ся.

Уляна: Ні об чім нам домовляти ся.

Стецько: Як ні об чім, коли вже ти за мене йдеш?

Уляна: Ні голубчику, сего ніколи не буде.

Стецько: А чому не буде?

Уляна: Тим, що я за тебе не пійду.

Стецько: А чому не пійдеш?

Уляна: Тим, що не хочу.

Стецько: Та чому не хочеш?

Уляна: А не хочу тим, що не хочу.

Стецько: Ну, тепер твоя правда. А батько казав, що ти пійдеш.

Уляна: Не пійду.

Стецько: Ну, а батько казав: не потурай їй, поженхай ся та пісеньку заспівай, то вона й пійде. От я й заспіваю.

На курочці пірячко рябоє,
Любимо ся, серденько, обое,
Диб, диб на село,
Кив, морг, на него,
Я не дівка його,
Я не пійду за него.

Ой полола дівчина пастернак,
Та сколола ніженьку на будяк.
Диб, диб на село, і т. д.
Ой чия ти, дівчино, чия ти?
Чи ти вийдеш на вулицю гуляти?
Диб, диб на село, і т. д.

А що, чи хороша моя пісня?

Уляна: Така точнісінько, як ти, що нічого й не втіропаєш. Ось слухай, яку я тобі заспіваю. (Співає):

В мене думка не така,
Щоб пійшла я за Стецька.
Стецько стидкий,
Стецько бридкий!
Цур тобі, не вяжи ся!
Пек тобі, відчепи ся!
Божевільний!

Не дурна я і не пяна,
Щоб пійшла я за Степана.
Стецько стидкий, і т. д.

Лучше впасти мені з дубу,
Чим йти заміж за Кандзюбу,
Стецько стидкий, і т. д.

Лучше мені з мосту в воду,
Чим достати ся іроду!

Стецько стидкий, і т. д.

А що, Стецю, чи хороша моя пісенька?

Стецько (довго дивить ся на неї мовчки, потім нараз скрикує): Погана! Який тебе нечистий такої навчив? Як її розслухав, так вона дуже погана! Зачим ти її співаеш? Га?

Уляна: Та я тобі й співаю, й кажу, що не люблю тебе й не пійду за тебе.

Стецько: Так се-б то батько збрехав? Ну, ну! Ось тільки скажу йому, що він бреше, так по пиці ляпанця і дасть. (Зітхнувши). Я вже пробував.

Уляна: Так що-ж? То батько твій, а я тобі кажу, що не хочу.

Стецько: Не треба мені твого хотіння, пійдеш і без него. Батько ще казав, щоб ти не дрочилася.

Уляна: А чого мені дрочитись? Я не скотина, нехай Бог милує! А щоб я пійшла за тебе, то ніколи. Я-ж кажу, що наше сватанє ще вилами писане.

Стецько: Ей!... чи Прісько, чи Домахо, чи як тебе! Послухай, та йди. Ось коли-б ти вже була моя жінка, та сказала, що не хочеш за мене, так я-б тобі пику побив, як мені батько часом бе, а то ще тепер не можна. Батько казав, після весілля можна жінку бити скільки хоч, а тепер не можна. Дарма, я й підіжду. А поки ще ласкою прошу: пійди за мене!

Уляна (на бік): Що мені з дурнем толкувати? Покинула його, так мати лаяти-ме. Зостанусь, та буду його піддурювати.

ЯВА ПЯТА.

Ті самі й Олексій, побачивши їх вкупі, тихо підходить і післухує.

Стецько: Отсе-ж у вечорі і старостів пришлемо. Чи прислати?

Уляна: А як же? присилай. (На бік). Побачиш, я-
кого облизня піймають.

Стецько: А піч колупати-меш?

Уляна: Як то вже не колупати? Оттак усю поко-
виряю. (Дере його по лицю пальцями).

Стецько (чепурить ся й регочесь): Бач, яка жар-
тovлива! Але трохи баньок не виколупала. Зачим так
робити?

Уляна: Затим, що я тебе шаную (тихо), як ту со-
баку рудую!

Олексій (на бік з жалем): От тобі й правда на съві-
ті! Послухаю, що дальше буде.

Стецько: Ну, кажиж ти мені: як ми оженимось, то
що будемо робити? Га? кажи, кажи!

Уляна: Ти знаєш, а я не знаю.

Стецько: Пожалуй, я знаю, а ти чи знаєш?

Уляна: Та не знаю, ну, тебе зовсім.

Стецько (сміється): Еге, так я тобі розкажу: ніде
правди діти. Мене батько навчив. Чи сказати? (Сміється). Напечемо коржів, зімнемо маку, та намішаємо з
медом, та посідаємо та й істи-мемо. І не мудро, ска-
жеш? (Побачивши в ней шовкову хустку). А що то в
тебе? Хустка? Чи не мені то?

Уляна: Комуж, як не тобі, мій вороне чорнесень-
кий! (Тихо). Твоїй пиці й пристала!

Стецько: А ке сюди, я приміряю.

Уляна: Та нехай же у вечорі, сама тобі почіплю
(тихо), що й у двері не потовпиш ся.

Стецько: Що то мабуть гарно з хусткою! Чи знаєш
що? Я ще з роду не женив ся. То-то десь гарно жона-
тому, що усі-ж то, усі, куди оком закинеш, усі женять
ся! Будеш мені головоньку мити і голубити?

Уляна: Змію, змію (тихо), що тебе й чорт не пі-
знає! Цур вже йому! Прожену його відсіля, та й втечу
до дому. (До Стецька). А приголублю ось так: ось ходи
сюди. (Простягає до него руки, а він, розніжившись,
пишаючись, хоче підійти до неї).

Олексій (з серцем, стає між ними): Здорова, Уляно! Нехай тобі Бог помагає!

Уляна (зрадівши, кидається до него): А, мій Олексієчку! Де ти узявся? Я тебе цілий ранок бажала.

Олексій (сердито й обертаючись від неї): Дурний, що й прийшов, не чув би про своє нещастє.

Уляна (злякавшись): Ох мені лихо! А що там за нещастє?

Олексій: Тобі лиxo? Не знаю, кому. Ох-ох-ох! От правда на съвіті! Здоров, Степане! Поздоровляю тебе засватавшись!

Стецько (поважно): Спасибі!

Олексій: Так отсе у вечорі до Уляни й за рушниками пришлеш?

Стецько: Пришлемо.

Олексій: Божеж вам помогай! (Поволи іде).

Стецько: Спасиби.

Олексій (ідучи, сумно): Прощай, Уляно!

Уляна (на бік): О, батечки! Що мені робити? Він нічого не знає, та й сердить ся і утікає, коли мені съвіт немилій. Як би його зупинити?! (Голосно). Олексію!

Олексій (на бік): Схаменулась? Нехай покортить! (Немов не чує, іде).

Уляна: Олексію бо!

Олексій (спиняючись): А чого там?

Уляна: Чого бо ти сердиш ся?

Олексій (вертаючись до неї): Чи се-ж таки правда, що ти йдеш за него?

Уляна: Так що-ж, що правда?

Олексій (співає):

Чи сеж тая криниченька, що голуб купав ся?

Чи сеж тая дівчинонька, що я женихав ся?

Женихав ся, не съміяв ся хотів її взяти, —

Уродила товариша нечистая мати.

Чи ждав же я бідиноньки такої на себе,

Щоб почути в дівчиноньки, що не йде за мене!

Не за мене, за другого йде моя дівчина!
Що робити? Тільки іти у світ за очима!

Уляно, Уляно! як же мені не сердитись? Як мені стояти і слухати, що ти, забувши, як десять разів божила ся гень там на Холодній горі, у лісі, як з тобою по горіхи ходили, що ні за кого не підеш, oprіч мене, а тут при мені кажеш, щоб присилав за рушниками!... Гріх тобі Уляно! Занапстила ти мене! Я-ж кажу: коли се правда, що ти ідеш за Стецька, що у посьміх на увесь город, за навіженого, за дурня...

Стецько (що ловив гав, почувши нарешті останні слова): Брешеш, брешеш! Отсе вже, голубчику, брешеш! Трівай лишенъ: я ще не зовсім дурний, а батько каже, коли ще й він не бреше, що в мене не всі дома. Та дарма: хоч би й дурний, та хиба не можу женити ся? Тут не розуму треба; я вже знаю.

Олексій: Так що-ж у тім, що ожениш ся, та як не вміти-меш жінку содержать? Треба її годувати. Ніякої худоби не стане, коли не будеш сам робити. А вмієш ти що робити?

Стецько: Робити, пожалуй, вмію, так талану щось нема. Раз батько таки протурив мене на тік. Дарма, я й пійшов, узяв ціп і молочу з дядьком Панасом, а він ще, братіку, лисийший, ніж мій батько. Я, чи вдарив раз по снопови, чи ні, а його як учешу замісць снопа та по лисині, а він як гепне об землю, так сторчака й дав! (Сьміється). А я собі: ких, ких, ких! кишки порвав регочучись. Годі, після того часу молотити! Батько сказав: нема талану, лучше чумакувати та у дорогу ходити.

Олексій: Ходив же ти у дорогу?

Стецько: Ходив.

Олексій: А куди?

Стецько: З хурою до моря.

Олексій: До якого місця?

Стецько: Аж до Основи.

Олексій (съмієть ся): Крий Боже, як далеко! А ж дві верстви!

Уляна: О, щоб тебе Стецю! і мене розсьмішив.

Олексій: За чим же ти у Основу з хурою ходив? Чи не в бір по шишки?

Стецько: По шишки! Тю-тю! ще й съмієть ся! Кажу тобі пішла хура до моря, по рибу. От і мені батько дав пару волів, нехай, каже, хлопя привчаєть ся. Ото ми їдемо, їдемо, усе їдемо... аж гульк! прийшли у Основу. Там чорт надав дядьків. Дикани, коли знаєш, то й закликали мене обідати. От я й сів, та й обідаю, обідаю, усе обідаю, та й забув про хуру, а вона, брат, як учиستила, та аж до Пилипового села. А я усе обідаю... Та як пообідав, та й потяг у солому! Таки до дядьків на тік, та як дав хропака, та аж геть-геть до вечора. Ну, знаєш, батько побіг провідати хури, та й нагнав, та й питаеть ся: а де Стецько? А Стецька катма! (Съмієть ся). Хропе, сердега, у соломі, мов пан на подушках. Аж гульк батько у солому, як потягне мене рубанцем! А я з просоня як злякавсь, як побіжу та через городи! А батько як гукне: хлопці, сюди! Тут, брат, неначе з псярні хорти, так хлопці повибігали та мене ловити, та й піймали, узяли мені руки закрутили, та звязали гарнесенько, та у город та до волосного правлення, та у колоду, а в ранці й у привод.

Олексій: Так себе ї у привод водили? Я сего й не чув.

Стецько: Водили, голубчину! Сказано, слухай батька та не втікай.

Олексій: Що-ж тобі було у приводі?

Стецько: Потилицю виголили, та й пустили. Не що.

Олексій: Через що-ж тебе не приняли у салдати?

Стецько: Та так, біда стала ся: не зумів пальців перелічити! (Перебирає пальці). Та й до біса-ж їх і на руках! Станеш їх лічити, так-так один одного і попреджає. Ось бач! (перебирає пальці, задумав ся). На якого гаспіда так богацько пальців? Еге! А я знаю.

Ось, бач, Уляно! Як би ти з одним пальцем та зложила дулю? Еге! Не можна, бо, хоч як, та не можна!

Одарка (зза воріт кричить): Уляно, Уляно! А йди обідати!

Уляна: Зараз, мамо, прийду.

Одарка: Коли Стецько тут, клич і його.

Стецько: Ось-осьдечки я. Обідати? Зараз. Що то вже я люблю обідати! Я-б і в день і в ночі, усеб обідав! (Входить у двір).

Олексій: Що, Уляно, чула? От за якого дурня йдеш!

Уляна: Чи я-ж сама за него йду, чи що?

Олексій: А як же, коли й за рушниками веліла присилати? Я сам чув. Прощай Уляно! Бог з тобою! Тільки мене й бачила. Сам собі смерть заподію...

Уляна (кидаючись до него): Олексієчку, мій голубчик! І я без тебе не хочу на білім съвіті жити! Не вмирай без мене, візьми й мене з собою! Не покинь мене сиритинкою!

Олексій (стоїть, не обнимаючи її): Та се правда? Деж твоє божене, Уляно? Тяжко моїому серцю, коли вже й ти не держиш правди і міняєш того, хто тебе любив від широго серця, дуже любив!... і міняєш на кого? Не боїш ся ти Бога, га?

Уляна (все обнимаючи його): Бога я боюсь, люблю тебе, мій лебедику, мій сизий голубоньку; час від часу більше люблю, чим уперш на вулиці зійшли ся. Не покинулаб я тебе за ніщо на съвіті, щож будеш робити? Не моя воленька: мати силує!

Олексій: Ти-ж їй казала, що мене любиш?

Уляна: Казала усе: казала, що не хочу за Стецька, казала, що коли не за тебе, то й за нікого не пійду; так і говорити не дає. Та вже: на усе пійду, а за Стецьком не буду. Приголуб же мене у останній разочок. (Обнимаютися).

Дует.

Уляна: Горе, лиxo і біда!
Не дають за тебе.
Олексію, серце мое,
Не покинь же ти мене!

Олексій: Не вбивайсь, моя Уляно!
Буду вічно я любити,
Бо ніяк мені не можна
Без тебе на сьвіті жити!

Уляна: Я бою ся зоставатись:
Вже і мати скоро вийде.

Олексій: Тяжко, важко розставатись!
Щож? Нехай же хоч і прийде, —
В ноги їй отут впаду,
Слізоньками обіллю.

Уляна: Станьмо ми її молити,
Станьмо жалібно просити:

(Разом):
Не розлучай нас, мамо рідна!
Ой дай пожити ще нам бідним!
Не пий, не пий ти нашої крові!
Не розривай між нами любові!!

Уляна: Умру без тебе, Олексію.

Олексій: Собі я смерть сам заподію!

(Разом, співають):

Олексій: Горе, лиxo і біда!
Не дають за мене!
Ой Улясю, серце мое,
Не забудь ти мене!

Уляна: Горе, лиxo і біда!
Не дають за тебе!
Олексію, серце мое,
Не покинь ти мене!

(Обнимаютъ ся).

Стецько (виходячи з воріт). Чи то тебе довго ждати? Вже й борщ поїли і яловину покришили, а вона й не йде. (Побачивши, що милі обнимают ся). Бач, з ким тут воно! Мати не збрехала, казала, що вона має бути з Олексієм розмовляє; а вона добре розмовляє, що женихається! Ідиж, іди. Казала мати, що коли, каже, честю не послухає, то жени її у потилицю.

Уляна: Та іду, зараз іду. Олексіечку, не втікай відсі; я швидко вийду. За слізоньками й не істи-му нічого, та й поспішу до тебе. Послідна наша годинонка, тільки й наговоритись з тобою! (Плачуши іде у двір).

Стецько: Вийдеш, вийдеш, коли то ще пущу. (Підходить до Олексія). А ти чого тут, розбишако?

Олексій: Чого? Я до Уляни приходив.

Стецько: До Уляни? А зась, не знаєш? До Уляни!

Олексій: Що? Ще й сей став на мене грати!

Стецько: А тож і не грати! Одарка казала: прожени його.

Олексій: Ти мене проженеш? О вражий сину! Чез через тебе така напасть! (Кидається до него. Стецько зляканий біжить; Олексій піймає його, хапає за груди і трусить). Задушу анахтемську віру! О, як би я не боявся гріха, тут би й амінь моїму супостатови! (Відпихає його від себе). Згинь з очий, католиче!

Стецько (у край наляканий, не може кричати, а стоять в кутку і ввесі час стогне й третить).

Олексій (заспокоївшись): Дурний і я, що з дурнем звязав ся! Що мені робити? Де шукати помочи? Тяжко моїму серцю! Сам бій на себе руку зняв! Походжу по горі поки Уляна вийде; чи не придумаю чого. (Іде).

Стецько (оглядається кругом і, не бачучи Олексія, бігає й кричить). Пробі, ратуйте! ратуйте! Хто в Бога вірує, ратуйте! Ой ратуйте!... Пробі!...

ЯВА ШЕСТА.

Стецько. Прокіп з Одаркою вибігають.

Одарка (кидається до Стецька): Що, що тут та-
ке? Чого ти кричиш?

Прокіп: Чи не обїздчики кого з горівкою злапали?

Терцет.

Стецько:

Харцизяка мене бив!
А я й каші ще не їв...

Одарка:

Ось, внесу тобі я каші. (Іде).

Стецько (плаче).

Ги, ги, ги, ги, ги!
Каші хочу, каші, каші!

Прокіп:

Ой ходім ми за лісок,
Там новенький є шинок,
Купимо горілки глек...

Стецько:

Цур тобі з нею, пек!
Каші хочу, каші, каші!

Одарка (приносить йому чималу грудку каші):

Отже й каші на шматок,
Їдж же, сину, та не плач.

Стецько:

Еге! ось побач:
Я хоч і зовсім
Отсю грудку зім,
А плакати ще буду,
Ще бо мяса я не їв:
Так сього я не забуду.

Одарка:

Ходім до хати ми, ходім!
Тобі мясо я добуду.

Стецько:

Та я й мяса хоч поїм,
А плакати таки все буду.

Прокіп:

О лихо, лихо і зовсім,
Ніде горілки не добуду!

(Ведуть Стецька з собою в хату).

ДІЯ ДРУГА.

Тасама вулиця.

ЯВА ПЕРША.

Скорик (виходить з другого боку зза Прокопової хати): Што за приятной оцей Харков! Єй, істінно! і за границею таково не відал! Таки што хозяїн, то й доброй чалавек. Той тєбя просїт абєдати на кунпанію; та всьо з почтіванньом та з ласкавим словом. Вот усю Туреччину, Францію і Расію прахаділі, а нєтує такого приятнаво города! То-то Харковськая Русь матушка! Та так усі нашаво брата поважають! Ні хрестини, ні свадьба у знакомих не бувають, штоб без меня-та обoshлось. Правда і то, што уж ніхто так порядка не дастъ, как я. (Нюхає табаку з табакерки і зітхає). Павідал таки світу і я на своєм віку. І где-то я не пабував! Так куди мужіку протів нашаво брата справіть ся-та, хоч у дружках, алі у старостах, алі у кумах. Все закони знає, ататаго і усе ка мнє. Вот і у вечеру пайдьом старастаю дєвку сватать; там, акрама таво, што от Шкуратихі рушнік шуміть, та і старой Кандзюба на радощах, што зсватаю сина єво дурака, чим небудь так посту-

пить ся-та. Вот і будеть на табак! (Сьміється). В світі тільки жіві улєючі, а — о не пропадьош з голоду. (Співає):

Ліш умей за діло взяти ся,
Можна всюди поживлятися;
В поле бий, коли, руби, —
Дома денежкі бери.

~~Подпускай дівчатам ляси,~~
~~Старим бабам баляндраси,~~
~~Сам же в оба ліш смотри,~~
~~Да з них денежкі бери.~~

В світі много чудаков;
Ох і не без дураков.
Только їм не говори,
Мовча деньгі з них бери.

Не одін на світі я —
Лікар, купчік і судя,
Правдой в світі не живіт
І где можно — знай беріт.

ЯВА ДРУГА.

Скорик і Олексій.

Олексій (виходить замислений): Ходив-ходив, а все таки не знайшов свого щастя. Був і на кладовищі, позавидував покійникам: їм-то нії печалі, нії воздиханія, як співають дяки. Лежать собі і вже нії об чім не думають, а наш братчик — терпи! Думай собі та гадай, та нічого собі не видумаєш. (Співає):

Горе, лихо, пропадаю!
Де сковатись від біди?
Смерть найти, я де — не знаю;
Від людей куди втекти?

Ой ходжу я і блукаю,
Як те сонце в крузі!
Куди іду, що шукаю,
А все серце в тузі.

Горо крута, розступи ся,
Лісе темний, розійди ся,
Річко бистра підніми ся,
Вся зьвіряко ізбіжи ся!...
Погубіть мене мерщій
Коли хочеш, щоб пропасти,
То живи серед людей.
Від їх бід і від напасти
Швидше вмреш, чим від зьвірий!

(Підходить до Прокопового двору). Обіцялась Уляна після обіду вийти; підіжду, коли не збреше. Щож її скажу? Щож я видумав? Нічого! Зійдемось, посумуємо, поплачемо... та й тільки; а у вечорі гаспідський Стецько буде хусткою вихвалити ся!

Скорик (пізнаючи його, говорить тихо): Та он же, Олексій. (До Олексія): Паслушай, маладец!

Олексій (оглянувшись на него): Га? (Кланяється недбало). Здрастуйте, господа служивий. (Без уваги минає його і йде до хати).

Скорик: Олексій! Ти меня і не познал?

Олексій (підходить до него, придивляється): Ні, не пізнаю. А відкіля ви?

Скорик: Та відтіля, відкіля й ти... Та што, тут негде дітісь: я Асіп, дядюшка твой.

Олексій (пізнавши): А! так і є! (Обнимаютъ ся). Здорові-ж, дядюшко, були! Давно не бачив вас, тай не пізнав. А що годів чотири є?

Скорик: Та так таки, што, єсть. Втямки тебе, как ми з палком ішлі у Туреччину через Харков і я з вашим управителем тут зайдшол ся; вот тут і тебя відав.

Олексій: Та знаю-ж, знаю. Тоді мене привезли віддавати у ремесво.

Скорик: Так ти у сьому городі ї жівйош? Што-ж я з тобой не пастречал ся? А у каком реместві?

Олексій: Та в ковалях, і вже в робітниках, на заводі куби ділаємо. Сто двайцять рублів беру у год.

Скорик: Чесной парень, сполати! Што-ж твої батьшка і мать, сестра моя жівенькі?

Олексій: Батьшка помер, а мати дуже старенькі, одначе, слава Богу, ще живі. Бррати поженились, а менвшу сестру у двір узяли за барышню, а ті повиходили у наше-ж таки село. Я там, заговівши, був. Щож ви до нас не навідаєтесь? Чи ви тепер у одпуску, чи як?

Скорик: Із палявих, бул у нехвалитах, а далі чистую палучіл. Хотел, штоб такі навідатись да своїх; хоч би сестру навідати. Десять годов, как її відав; було замиреннє, так у отпussk приходіл. Ти ішо був маленкій, не помніш. Тепер хател, штоб не будь без служби, паскати себе mestechka, так што-то не то. Советовалі до аткупщіка на заставу, так я, брат, салдат і чесную душу імею: нам туди не рука.

Олексій: От вже, думаю, походили по сьвіту, на-видались усячини?

Скорик (хвалячись): Уш то не паходіл? Єсть лі такая старана, где-б я не побувал? Були ми і у Франції, усю Німецію прایшлі, у Расеї стоялі, та і у Туреччину заверталі-ста! Што-то, батьшкі, свет великий! Как ви жівйоте зде-сь у глуші, так і думаєте, что вот только і света, над вами? Нет, брат! Пайді вот, как ми та так Господі! Сколько годов надобно, штоб увесь єво пройти, вот как ми ісходілі-ста!

Олексій: Набачились мабуть усякого дива. Щото як би коли гуляючи послухати!

Скорик: Вот как даждьом Ражественських свят, так пайду у ваше село і тебе азьму с собой, так уш буду росказовать. Будеть чаво послушать про чужій землі. Усяк, кто нї розказує, усяк брешеть, усь не так; я до всево пріглядал ся. Там, брат, усьо не так, как у нас.

Прійдьош у Францію, так там усьо Француз наголо, а у Німеції — другий народ. Немец до єдиного, а уш нашаво і не спрашуй; у Туреччину прийди, так куди ні абернісь, усьо Туркі, усьо Туркі; аж сумно! А во всякою землі гаворят не по нашому. А как? вот відіш, я тебе і ето разталкую. Вот у нас, примєром сказатъ, хлеб; вот і я і ти, і усяк знаєтъ, што то хлеб, а у ніх так іначе зовіть ся. Алі вот і вода: ну, малая дітина у нас називаєтъ тебе воду водою, а у ніх так і не уміють так назвать. Умново в ніх нікаво не спрашуй; усьо па своєму і савсем не так, как у нас.

Олексій: Господи милостивий! Яких-то людий на сьвіті нема! Де ви,.. дядюшка, на кватирі? Я-б до вас прийшов колись би послухати.

Скорик. Да я так — то у аднаво приятеля пажіву, то у другова, та дечим і промишляю. Спасіба Харковцам, палюблі меня! Де христини, де сватьба, то уш без Асіпа Скоріка не абайдьоть ся, патаму што увесь закон знаю какой порядок у каком случає падать і где пабрехенку випустіть. Та й то кому-ж, как стаялі з палком у Ягатині, так как старик хозяїн, та й палюблі меня і паказал де-што: так я і знаю алі кров замовить, алі от гадюкі загаваріть; скотіну ісправіть, і чого дечаво знаю. Хадівші, как я, по Франції і по Туреччині, чаво то чалавек не навчіть ся! А от таво і хлєбушка перепадьот, вот і сей вечор, прахал адін пріятель висватать сина! Та хоч он і дурачок, та я знаю как тут повернуть. Узять греха на души, набольш брехать, как обнаковенно прі сватаннє...

Олексій (нетерпляче): До кого-ж се ви ідете старостою?

Скорик: А вот пайдьом до Прокопа Шкурата, вот он тут і жівйот, а девка брат важная!

Олексій: Та що се ви зо мною робите?... Се ви мене, дядюшка, буцім живого ріжете!... Се ви мені смерть заподіваєте!

Скорик: Што ти гаваріш? Нешта дівка тੱб€ пріглянулась?

Олексій: Та не то, що приглянула ся, а ми вже більш пів року з нею любимо ся, і божили ся, і заприємагали ся, щоб нам не розлучатись, а тепер, як постигла нас лихая годинонка, що її силують за Стецька Кандзюбенка, так нам і съвіт не змилив ся! Поможіть, будьте ласкаві. Не йдіть сватати за Стецька, а ходім зо мною до Шкуратів, та поговоріть об мені. Ви таки съвіта навидались; знаєте і хранцузьке слово і турецьке; зробіть так, щоб Уляну за мене віддали і щоб не дали мені з журби пропасти, та щоб не загубили і її! Бачите, яка ходить!

ЯВА ТРЕТА.

Ті самі і **Уляна**, вийшовши за ворота й побачивши Скорика, засоромилася і хоче вернутись.

Олексій: А йди, Улясю, а йди, галочко, сюди! Та не сором ся. Се мій рідний дядюшка вернув ся з походу. (Приводить її до Скорика). Ось розкажи йому, як ти мене любиш.

Уляна: Зділайте милості, уступітесь за мене бідную, нещасную! Хочуть мені съвіт завязати, хочуть мене силою віддати за Стецька, за того дурного...

Скорик: Ах ти, дівушка, дівушка! Павезі тебя у Францію, там би тебя назвали мамзель, а у Туреччину — марушка, а у Расеї — дівушка-заснобушка! Я усє їх язикі знаю. Ну как тебя аддати за Стецька, когда ти любіш маво племянніка.

Уляна: Ох, батечку! Як же ви отсе відгадали, що я його люблю?

Скорик (хвалячись): Ну, та так; не усьо спраста. Хаділі по паходах, відалі світу, та де-што і знаєм. Ну, так ти любиш єво?

Уляна (сорошимово): Мені стидно сказати! Адже ви знаєте?

Скорик: Ну, Олексій тебя любить?

Уляна (швидко): О, про него скажу: він мене любить так, що й сказати не можна, і каже, що красшої від мене нема ні між селянами, ні між горожанами. Я-б і про себе сказала б вам, як я його люблю, так не годиться ся про се росказувати. Я тільки матері сказала, що люблю його дуже, дуже, і що красшого від него і у всім Харкові нема. А вам сього не скажу.

Скорик: Што-ж матушка? Каково чорта вона ретирується ся-та?

Уляна: Каже, що крепак. Боїть ся, щоб мене у селі не обиджали.

Скорик: Крепак? Так што-ж за біда? Вона нє хаділа по свetu так нічаво і не знаєть. А вот как я хаділ по паходах, так відал, што і у Франції, і у Туреччині, і у Расєї за памєщікамі крепакам жіттю доброє. Вот і Алексій барін доброй, чесная душа! А што меня у салдати аддалі, так ета по наговоркам прікажчіка. Так што-ж? Паслужіл Богу і государю, паходіл па паходах, навідал ся свetu і у Франції, і у Німеччине і у Расєї, і у Туреччине: та стал чалавеком, та і горюшки мне мало-ста.

Олексій: Постарайте-ж ся і про нас, дядюшко! Киньте Кандзюбенка, ходім до Шкуратки, та поговоріть, нехай не губить нас!

Уляна (співає):

Ой дядечку,
Голубчику,
Змилуйсь надімною!
Не дай менї,
Сиротині,
В яму йти живою!
Як рибоњка без водицї,
Так я, сердешна, бю ся!
За дурного за Кандзюбу

Силує матуся!
З Олексієм розлучають,
Не дають пожити.
Лучше смерть я заподію!
Коли не любити.
Ой дядечку,
Голубчику!
Не дай мені пропасті!
Прошу тебе,
Ратуй мене,
Захисти від напasti!
Візьми своє ружжо страшне,
Та стрельни в Уляну!
Ой чим іти за нелюба,
Лучше лягти в яму.
Візьми свою шаблю остру,
Зрубай мене разом!
Без милого Олексія,
Вмру одним я часом!
Ой дядечку,
Голубчику,
Прошу тебе,
Ратуй мене,
Не дай мені пропасті!

Скорик: Нет, сего, нє можу сдеіать. Я прісяжной
человек, обещал Павлу Кандзюбєйти за рушниками,
і давжон здержать слово. Толькі вот што: на сватаннї
впала віну буду брехать і разхавлювать дурного Стець-
ка, а так з воєннаво артикулу, закину і усьо дєло около
пальця звернув; а завтра прийду та й буду атакувать
стару Шкуратку; а знаю, у ней уся сила. А когда што
не то, так ми і наговорною, водицею попоштуєм, тот-
час сдасть ся і думкою налево кругом! (Сыпівает):

Уш нє даром ми хадїлї,
Скрозь в паходах ізследїлї.

Знаю, знаю весь абряд,
Дєло всю зведу на лад.

Бил у нємцов на родінах
І у турков на крестінах,
У французов бил дружком,
Там хаділ я с рушником.

От гадюки одчітаю,
Стару дєвку просватаю.
Лихаманку зашепчу,
І злодія проучу. —

Всьо зроблю я, што вам нужно:
Ворожіть тепер дасужно;
Знаю, знаю весь абряд,
Дєло всю зведу на лад.

Олексій: І, вже до завтра! Лучше сьогодні. Пожалуста, дядюшко! (До Уляни): Адже мати дома?

Уляна: Нема, пійшла у різниці яловичини купувати: буде вечерю варити на те прокляте сватанє. І я-ж кажу: лучше-б сьогодні, як паньматка вернеть ся, та й поговорилиб, або може відшепталиб її від Стецька! А то, як рушники подаю, то й побоїть ся відкидатись, щоб не платити Кандзюбі безчестя за наругательство.

Скорик: Вота, а я-ж у вас на што? Сєводня нікак не магу, дал слово, довжон сполніть; я на то присягу прінімал, штоб стоять і у слові, і дєлі, і назад не поганять ся. А завтра другое дєло, посмотрім і на зорі, і што кому приснить ся. Может, таки Асіп Скорик штоганебудь та знаєть-та. Уші он лі свєта нє бачил? Нє учіть єво! Разв'єдьот бєду і нє такую. Потерпіть до завтрайово. Авось!

Уляна: До завтра? Може, мене завтра на столі побачите!

Олексій: Як тільки здумаю, що Уляна чіпляє хустку оттому навіженому Стецькови, то мене так трясця й трусить. (Стецько за лаштунками співає). О, бач, який іде!

Скорик: Жалко мене вас дітушки! А по другої каманде, вот што: нє только свету, што у в акнє; я і сам думал, што толькі єво і єсть, што у нас, а как пашол па усех государствах, так батюшки! какој свет большой! Так і ви нє тужіть. Паїскай другой дёвкі, когда сяя нє наша. Теперіча пайду товаріша у старости с'искать; а ти через час мєста дажідай меня на Лопанскому мосту. Я тєб€ новий пароль скажу. (Йде геть).

ЯВА ЧЕТВЕРТА.

Уляна, Олексій і Стецько співає без музики і лускає оріхи.

Ішов Стецько льодом,
Свиня огорodom;
Подай мені, моя мила,
Свою білу ручку!

Бач, де вона! А я собі сидів, аж спати захотіло ся. I що робить, не знаю: йти додому, чи тут старостів дожидатись? Нікого й спитатись. Мати повіялась кудись; а старий усе кликав мене на вольну, далі й захріп; там так здорово хропе, що аж хата трусиТЬ ся. А я поліз на полицю, та й намацав оріхи, а й трошу їх. А нумо, Уляно! цятатись! А кажи: чи чіт, чи лишка? От у жмені держу.

Уляна: Та пайди собі геть! Чіт, тільки відчепись.

Стецько (числить оріхи): Так, вгадала, отсе один, їх пять, десять, три, усі!

Олексій (ударив його по руці; вибиває оріхи): А ти, бачу, і лічити не вмієш? Оттакий козак!

Стецько (оглянувшись і тут тільки побачивши його): А ти чого тут, розбишако? Чого ти з моєю дівчиною стоїш? Чого ти дивиш ся на неї та ще може і говориш із нею? Гляди, щоб я не дав тобі щипки! Геть відсіля, кажу тобі! (Олексій підходить до него, а він

відступає від него). Цур тобі! Не займай мене, я тобі кажу! А то побачиш, що я тобі зроблю.

Олексій (все підступає до него): А ну-ну! що ти мені зробиш?

Стецько (відступає): Що зроблю? Ось побач: ось тільки хоч пальцем доторкнеш ся до мене, то, як скажений, закричу: пробі! ще дужше, чим тоді.

Олексій: Цур дурня та масла грудка! Чуєш, я тобі кажу: не вяжись до людей, то і я тебе не займати-му.

Стецько: А до яких же я людий вяжуся? А кажи, кажи!

Олексій: Чого ти вяжеш ся до Уляни, йолопе? Вона тебе не хоче.

Стецько (позбиравши оріхи, лускає знова): Дарма.

Олексій: Вона каже: лучче їй з мосту та у воду.

Стецько: Дарма.

Олексій: Вона каже, що за тобою буде пропаща.

Стецько: Дарма.

Олексій: Вона каже: лучше їй в сьвіт за очі пійти чим за тебе.

Стецько: Дарма.

Олексій: Вона каже: цур тобі, пек тобі, осина тобі дурний, божевільний, навіжений католиче, бузовіре...

Стецько: Дарма, дарма, дарма! Хоч ти мені що хоч кажи, а я тобі усе казатиму: дарма, затим, що дарма. Хоч вона й не хоче, хоч вона плакати-ме і вбивати-меть ся, хоч здохне, то мені дарма, аби тільки пійшла за мене.

Олексій: Що ти будеш з таким дурнем робити?! Він усе своє товче. Ну ще ласкою попрошу його: Павловичу, Степанку, голубчику! Відкинь ся від Уляни, не зайдай її віку, дай їй ще на сьвіті пожити з ким другим, а не з тобою! Не бери її, тобі спасибі скажу!

Стецько: Так і я-ж тобі братіку, ласкою скажу, що я-б тебе послухав, так щож будеш робити з моїм батьком! Оженись, каже, таки оженись; та вже аж о-

брид мені з сим оженінєм: так отсе тільки затим я й
женити ся хочу.

Олексій: То пошукай собі другої дівчини; се вже
не твоя й не хоче за тебе.

Стецько: Та де їх у врагової матері знайдеш? Вже
я раз ходив з старостами; ходили по усьому за-Харкі-
ву і усю Заіківку, і Москалівку виходили; де хоч пога-
ненька дівка була, усюди заходили, так ні одна не йде,
як затялися.

Уляна: Чому ж вони за такого парубка та не йдуть?

Стецько: Без сорому казка: кажуть, що дурний.
„Дурний, цур йому!” Ось як кажуть. Се вже врагова
мода стала, що усе за розумних хотять. Від цього і лю-
ди на сьвіті переведуться: за дурних не йдуть, а розум-
них ніде узяти, от усі люди й повиздихають, а нових
людій — тпру! ніде буде узяти!

Уляна: Та й я-ж тим за тебе не хочу, що ти дурний,
і тобі у віchi кажу.

Стецько (довго дивить ся на неї пильно, мовчки,
потім нараз скрикує): Тю на твою голову! Ти тільки
сама кажеш; а мати каже, що я не зовсім-би-то і дур-
ний; так хто вас зна, хто з вас бреше. А там і дівка ка-
же, ї батько каже, і мати каже, брати кажуть, сестри
кажуть, що буцім я дурний, так вже ніде дітись!

Олексій: Оттак казали за-Харківці, а як прийдеш
свататись на Гончарівку, то і за-Лопанці теж скажуть.

Стецько. Матері трясця за-Харківцям і за-Лопан-
цям, коли так скажуть! А купці так не те кажуть.

Олексій: Хибаж тебе й купці знають? Як же ти до
них попав?

Стецько: Ось бач, як. Післав раз батько, — та у
блізенький сьвіт! — аж за Нетечу, а я й не потрапив,
та й блукаю по вулицях, та розглядаю. А тут шустъ
на мене коні. Машталір як уріже мене у се плече кну-
том, як гукне: пашол! Я сюди: а мене другий по сьому
плечі; бачу, що непереливки: відсіля коні відтіля пани,

так я шморг у лавку, та й дивлюсь, що там робить ся. А там купці та так обдурюють панів, що на! (Сміється).

Олексій: Чим же вони обдурюють?

Стецько: Еге! ось як: Увійде пані у лавку, уся така цвяхована, як мак у полі. Бриль на ній... тільки що у город горобців положати та шовкове рядно напято, а скрізь так і сувітить ся... (Сміється). Вже я, братіку, надивив ся!... От купець і подасть шовкової ганчірки шматок, або хусточку діраву, що мені й на онучі її не треба, та й лупить грошики скільки видно. А вона й хвалить ся, що добро купила: а я бачу, та регочусь собі, та думаю собі: купила добро, що й на підтичку не годить ся. Аж ось мене купець і взрів, та й каже: чаво тебе, маладець, надо? А я кажу: я не молодець а Стецько. Тут, знаєш, скинулись по слову, та й стали приятелі. Далі зібрались їх чимало; і старі, і молоді, і лисі, підсліпуваті, і усякої масті. Регочуть ся з мене: а я теж з їх регочу ся, та дешо вигадую. Далі заставили танцювати: як же я ім учиствів гопака, так аж полягали регочучись. А далі надавали, хто сукна на шапку, хто пояс, хто ренського, хто хустку, та прохали щоб ще прийшов...

Олексій: Годіж, Стецю, тебе і до вечора не переслухаєш. Тепер кажу тобі: просив тебе ласкою; не відкидаєш ся? Так слухай же: от нас двоє і Уляна третя і тільки побереш рушники, та побачу тебе з хусткою, то знай, що тілько тобі і на сувіті жити.

Стецько: Лиха матері! А я з хусткою та залізу аж у солому. Трясця там знайдеш!

Олексій: I там знайду та й задушу...

Стецько: Ось тільки задуши, а я батькові скажу...

ЯВА ПЯТА.

Тісамі й Прокіп без шапки, крадеть ся через сцену.

Уляна: А куди то тату, мандруєте? Вернітесь лишенъ! (Веде його назад). Й-же то Богу не пущу!

Прокіп: Та мені є діло до чоловіка... що се таке?

Уляна: Оттак припало діло; та без шапки і йдете?

Прокіп: Винеси-ж шапку.

Уляна: Не винесу, бо пійдете на вольну, а опісля ще від матери дістанеться? Хиба не знаєте?

Прокіп: Оттак! усе на вольну.

Стецько: Та винеси йому шапку, послухай, бач, як його кортить. Хоч би й на вольну пішов, так тобі що за діло? Не хтож велить, батько, хоч і поганенький мов ликами шитий, а усе батько. Не послухалаб ти моего! Він би тебе так зкрутив, що до нових віників памяталаб! Чи так і мужика не будеш слухати? Ну-ну! в мене гляди!

Уляна: Не буду тебе слухати, бо не буду твоєю жінкою.

Стецько: Побачу, як то не будеш! А ну, старий, як скажеш: чи вона буде моєю жінкою?

Прокіп: Гм!... Я-б тобі щось сказав, — тутечки не можна... Ось ходімо зо мною прогуляймо ся аж гень куди на Лису гору!

Стецько: Якого я там чорта забув? Не хочу.

Олексій (відвівши Стецька на бік): А що, чи є в тебе гроші?

Стецько: Та ось повна кишеня: батько дав на сватанє.

Олексій: Пробігай ся же з ним на вольну та постав йому четвертину, то він до тебе буде добрий і дочку присилує.

(дуєт).

Прокіп:

Ходім, зятю, за лісок,
Там новий стойть шинок.

Горілочка лепська,
Шинкарочка Хвеська!

Стецько:

Тю, тю, дурний, відчепи ся!
Пий горілку, подави ся!

Прокіп:

Там горівка є і пиво,
І шинкарка чорнобрива.
Шинкарочка поцілує.

Стецько:

Кажу, сам пий, подави ся.

Прокіп:

На шинкарку подиви ся:
Шинкарочка наливає,
Шинкарочка знай моргає!
Ходім, зятю, помандруєм,
Горілочки покуштуєм
(Підморгує і пританьзовує).
Горілочка лепська,
Шинкарочка Хвеська!

Стецько (подумавши, згоджується):

Шинкарочка наливає,
Шинкарочка знай моргає.

Прокіп:

Є горівка там і пива,
І шинкарка чорнобрива.

Стецько:

Шинкарочка почастує,
І шинкарка поцілує.

Разом:

Дурням ти не потурай,
Ходім швидше, поспішай,
Ходім хутко, помандруєм,
Горівочки покуштуєм,
З шинкаркою пожартуєм!

Горівочка лепська,
Шинкарочка Хвеська!
Шинкарочка почастує,
Шинкарочка поцілує.

(Обнявши і пританьковуючи ідуть геть).

Уляна: Будеж мені тепер від матери, зачим батька не стримала! Побіг би ти Олексієчку, та вернув їх.

Олексій: Не руш його, Уляно, нехай іде, нехай Стецько заведе його на вольну, та й сам зійде хоч до завтра, так з ким старости прийдуть і як у вас без батька буде.

Уляна: Нехай як собі знають, а я не винувата: я таки шапки не дала. Що, Олексієчку, ось і вечір близенько: що нам робити?

Олексій: Хто його зна, моя рибонько! Щось і дядько не туди став гнути; усе за богатого тягне. Що то як би я паном був! Тоді-б своя воля: украв би тебе по панськи, та й оженив би ся.

Уляна: А опісля і покинув би мене, як пани роблять?

Олексій: Не говори так, моя кришечко! Хоч би я над панами пан був, хоч би офіцером був, а все-б тебе так любив, як і тепер. І хоч би мені одежі на увесь год давали, або пару волів, або отаманом настановляли, то я-б нічого не захотів, oprіч тебе самої.

Уляна: Спасибі тобі, мій соколику, що так мене любиш. Та й я-ж не меньш тебе. Нехай би за мене сватався не то Стецько, та хоч би й сам хватальний, та давав би мені скільки разків намиста з дукатами, та справив би баєву юпку, та каламайкову спідницю з шовковою запаскою, то от же то їй-Богу плюнула би йому межи очі, а пішла-б за тебе... От же й лихо! Мати йде, ще буде мене лаяти, зачим з тобою стою.

Олексій: Нехай іде: ще буду її ласкою прохати, — чи не змилосердить ся хоч троха.

ЯВА ШЕСТА.

Тісамі й Одарка.

Одарка: Чи сеж тобі, дівко, звичайно серед дня з парубком на вулиці стояти? Чи се тобі хиба вечір? Не вмілаб де у кутчику постояти, щоб ніхто не бачив, а то й маяче всім у вічи, як та верства! Що люди скажуть!... Та й тобі Олексію, чого тут ханьки мняті? Вже вона, мов просватана: відрізана скибка. Шукай собі другу, а її вже не обдурюй!

Олексій: Ні, паньматко, ніколи я не обдурював: не моя се натура. Її же я полюбив, от від Макотруса буде другий рік; та правду тобі скажу, що так її полюбив, що коли не видасьте за мене, то не знаю, як і на сьвіті проживу. Одаріє! Не знаю, як вас по батьшці паньматко! Зглянеться на Бога, не занапастіть моєї душі! Кажу вам, вмру, або у салдати пійду, коли її лишусь. Пожалійте мене, сироту! Батька у мене нема, мати при старости одна, нікому її бідної буде доглянути. Я буду тут десь на заробітках, а Уляна і господарювати-ме і стару матір доглядати-ме. Я же собі ремесний парень не запіющий, ніхто мене ніколи не позивав, затим, що я ні з ким не заведу ся, не залаю ся. Хазяїни платять добре, копійка в мене водить ся, буду содержать її яко мога. Чого душа її пожада, усе для неї буде. Захочете й ви до нас перебратись, — найдемо куток, буде й хліба шматок. Буду на вас заробляти, буду вас почитати і послухати, як матір ріднесеньку. Худого слова від мене не почуєте. Буде вам гарно в мене жити. Коли й було яке лихо, то усе позабуваєте, тільки віддайте за мене Уляну!

Одарка: Олексійку, мій голубчику! Послухай же й мене, що я тобі скажу. Я й сама тебе люблю, мов ріднесенького сина. Парень ти проти мене звичайний, слухняний: як візьму у руку ту чаплію, що ти мені зкував, то зараз тебе й згадую. Та як же за тебе від-

дати? Ти собі на лихо крепак! Уся за-Лопань мені очі просьміє, що я, таки будучи й сама не простого роду, а попівського, та віддам одним-одну дочку за крепака! У нас у всім роду Перелущенків не було зроду ні одного підданого. Та й за Кандзюбенка як не віддати? Хоч дурний, міри нема, так богатий, не узяв його чорт із батьком. Сама собі господиня, свекрухи нема; у хороші походить і на волі поживе. А піде за тебе? Ще то добре, як не візьмуть у двір панські полуумиски мити; а як же, нехай Бог боронить, та приставлять собакам дерть запарювати? Колиж і на селі жити-ме, то й погнали, як ту скотину, на панщину. Тепер же вона по своїй волі: літечко — вона на мойці; що день, то й копа, а у празники з ягодами; зимою пряде та й назбирала чимало; а піде за тебе, то усе добро позбува. Ні, Олексійку, не віддам з волі та у неволю.

Олексій: Та яка се неволя? Та ви не буваєте по селях, та й не знаєте, як тепер добре з панами жити! І казенні дівчата аж вибрикуючи йдуть у села за панських, одна одну попереджає.

Одарка: Та воно, Олексійку, й правда твоя: чула й я де-чого про се богацько: йдуть і наши городяне за селян, та ще й за панських: та мені ось що: Кандзюбина худоба, а її до біса! Жалко, як дстанеться кому другому, а не моїй дитині! Нехай вже, Олексію, так буде, як воно є. Ти з Уляною розійдись, та приходь на весілля, буцім то нічого й не було.

Олексій (тяжко зітхнувши): Ой паньматко! Ти мене такими речами, мов горячою шиною у серце шпигаєш! Щоб я на весілля прийшов? Щоб зміг дивитись як другий буде нею орудувати, а вона другого, а не мене, стане поважати? Не хочу, не хочу!... Не можу з собою завладати, бо любов, як сон: не заїси, не запеш коли кого нападе. Колиж нема у вас жалю, пійду прямо до свого пана, упаду у ноги й просити-му, щоб віддали у салдати, та й піду на край сьвіту, у Туреччину, де дядько був.

Уляна: Тоді, мамо, тільки ти мене й бачила!

Дует:

Уляна: Матусенько ріднесенська!
Зазуленько милесенська!
О що-ж отсе мені ти робиш?
За що мене нещасну топиш?

Олексій: Не пий, не пий ти нашої крови.
Не розривай щирої любови!
Худобу всю мою візьми
Без ней щасливі будем ми!

Разом:

Нема біди,
Нема нужди,
Де щирая любов.
Дасть і радість,
Дасть і щастя
Нам вірная любов.

Олексій: Чи вміє дурень же любити?

Уляна: Порадоньку він дасть яку?

Олексій: Тільки знай, що будеш сльози лити.

Уляна: Не буде щастя на моїм віку!

Олексій: Ой згляньтесь на мою біду!

Улясю за мене віддайте!

Колиж не віддасьте, то знайте:

Я за очима в сьвіт пійду...

Уляна: Ой згляньтесь на мою біду!

За милого мене віддайте,

Колиж не віддасьте, то знайте:

Усюди смерть собі знайду!

Разом:

Мене з тобою розлучають!

Нехай собі вони се знають:

Уляна: Усюди смерть собі знайду!

Олексій: Я за очима в сьвіт пійду!

(Обнимаютъ ся. Одарка осторонь плаче).

Одарка (підійшовши до Уляни, голубить її): Годіж, Улясю, годі моя доненько! Не розривай моого серця! Іди у хату та вбирай ся: вечір близенько, скоро старости прийдуть.

Олексій: Трівай паньматко! Поки ще Уляна не заручилася, поки ще мені не гріх назвати її своєю, нехай ми попращаємося, як довг велить. (Підходить до Уляни і говорить сумно крізь сльози). Улясю, серденъко, рибонько! Бачить Бог як тяжко мені на душі!... Не можу тобі розказати, як надривається мое серце!... Прощай моя зірочко!... Нехай!... тобі Бог помагає!... Казав би я тобі — не забувай мене, так закон не велить; ти довжна любити і шанувати, кого тобі Бог дасть. А про мене... і не спомяни!... Знаю як ти мене любила, та знаєш-му, як буде твому серцю жити з нелюбом. Не горюй, Уляно, та не вбивай ся... Нехай я один за двох буду горе пити!... Нехай я один буду страждати!... Коли-ж почуєш, що була війна, то й знай, що мене перша куля зведе зі сьвіту!... Заплач нишком та й... як собі хочеш. (Тихо плаче і хоче її лишити).

Уляна (обнявши, не пускає його): Олексіечку! мій лебедику, мій соколику! На кого ж ти мене покидаєш? Чи так же я тебе любила, щоб пережила розлучене з тобою?... Ще ти не далеко зайдеш від Харкова, а мене прийме сира земля! Очі мої, як не вздряТЬ вже тебе, то й закриють ся на віки!... Не довго нам, Олексіечку, терпіти горе: вмру дівкою... Та хустка, що я для тебе придбала, не дістанеться нікому: понесе її парубок побіля моєї домовини; весільні подарочки та рушнички почіпляє мати тим, що зійдуться на мої похорони; **нехай** утирають свої слізеньки по мені біdnій! Не почуло я весільних пісеньок, ходячи з дружечками; **заспівають мені** дяки вічну пам'ять!... Дійде ся вісточка

до тебе, мій Олексієчку, — не журись, поплач трошки, відпоминай ту, що тебе щиро до смерти любила та й надійсь, що Бог нас зведе на тім сьвіті до купоньки. Прощай, Олексієчку, прощай!... була твоя і буду твоєю! (Обнявши його в останне, утирає слізи і підходить до матері; рішучо). Ходім, мамо, робіть зо мною, що хочете, — уже я не тутешна!... (Іде швидко).

Одарка (що весь час гірко плакала): Сьвіта не ба-
чу за горячими слізоньками!... Олексію! не цурай ся
нас; приходь так до нас, як було й приходив. Розго-
ворюй її, щоб не журилась, щоб справді не пропала з
журби. Я-ж кажу: колиб мені не Кандзюбова худоба,
то я-б і не подумала за того стидкого та бридкого
Стецька віддати таке золото, як моя Уляна: та ба!...
(Іде геть).

Олексій (сумно замислився): Усе-то гроші, усе-
то гроші! Таки куди не подивись, усе вони на сьвіті о-
рудують! З грішми, що не задумай, так усе і уродить
ся!... З грішми, хоч лежень, кажуть — трудячий; з
грішми дурня, невигласа і почитують і шанують лучше,
чим доброго, розумного й роботящого. З грішми мож-
на бездільничить і других обдирать, та ще замісь, щоб
такого у Сибір, так такому ще й кланяють ся. Та
чого тут далеко ходити? З грішми от і Стецька шану-
єть ся, мов чоловіка, а він, по правді сказати!... що
він?... Стецько!

ЯВА СЕМА.

Стецько (озивається за кулісами): Га? Гого?
Ось-ось де я! (Виходить, ледви іде утомлений, сопе).
Ге!... ге!... ге!... Бодай тебе заво... ге... ге! заводила ли-
хоманка, як він мене за... ге! завів! Одно те, що наси-
лу дійшов, а тут ще й не потрапив, замісь Харкова,
та учистив аж у Григорівку. Було-б тобі сватанє! За
якого-б чорта рушники давати, як би не прийшов?
Щеж і додому швандяти не близько!

Олексій (на бік): Іще з сим дурнем нічого й не зробиш! Заслав був його, так таки вернув ся. (До Стецька). Чогож ти вернув ся? Де ти дів свого тестя?

Стецько: А щоб він зслиз! Знаєш, як пішли ми, та усе йдемо, усе йдемо... а він поспіша, аж сопе, та усе поспіша; а далі став тюпати підбігцем, а там вже — даром що старий — став і підплигувати, неначе панський присяжний; а я за ним тюпаю, усе тюпаю... та не дожену. От як бачу, що не дожену, гукнув, щоб вернувсь та узяв гроші, бо за що він пити-ме? Кинув йому зо жменю, та як потяг назад! та й не потрапив, та аж у Григорівку просунув ся, а відтіля вже сюди; та так утомив ся, що неначе у хрещика гравсь. А ти чого так посупись, мов той кіт, що мишу упустив? Але се слухає, що йому й кажеш...

Олексій (усе не слухаючи його): Пійду тепер до дядька салдата. Не хочу ніякої поради. Нехай вчить муштри: йду охотою у салдати... (Швидко іде геть).

Стецько (сам): А ну, Стецьку, чи вже спочив? Ходім, голубчику, ще до батька: може він досі сердить ся, що я не йду. Прийду та обую шкапові чоботи з підковами, одягну нову свиту... та й мудра-ж! Ходім!... Та не близко-ж ійти! Аж ген-ген! І не видно звідсіля!... (Співає):

Отсей съвіт,
Такий съвіт,
Який собі довгий!
Цілий день проходиш,
Кінця не знаходиш!
Колиб він,
Колиб він,
Та був коротенький;
Щоб тут поле,
А тут ліс;
Не далекоб дідько ніс, —
Оттут дівка, а тут батько,

А тут їх і хата.
Щоб не довго до них швандяТЬ,
А швидче дочухрати.
А то швандяЙ,
ШвандяЙ, швандяЙ,
ШвандяЙ швандяЙ.
(Співаючи іде геть).

ДІЯ ТРЕТА.

Селянська хата. Праворуч довгий стіл, застелений килимом, а поверх килима скатертиною; на столі великий житний хліб. Коло столу з обох боків довгі лави. Ліворуч три невеликі ослончики. В кутку піч.

ЯВА ПЕРША.

Прокіп (лежить на лаві за столом і спить).

Одарка (виходить і доказує за коліси): Глядиж, Улясю, душко, не барись! Повязавши скиндячки, щоб знати було, що молода, та й виходь піч колупати. Вже скоро й люди прийдуть... Та що ми без батька будемо робити? Хоч поганенький та був; а теперички із-за свого та треба позичати. Де то він шляєТЬ ся?... О, лиха моя година!... (Співає):

Та лихаж моя година!
Мене мати втопила:
За пяницю віддала,
Щоб я бідна пропала!
Була собі попівна,
Між дівками королівна;
Мудрі бублики пекла,
І танок усім вела.

Тепер куди гожу ся?
З пянюгою воджу ся!
Ні з ким взяти поради,
І совіту подати.
Краса моя зівяла!
Худібонька пропала...
Гай, дівочій літа!
Плачу як та сирота.

Прокіп (захропів голосно).

Одарка (побачивши його): Дивись!... се він спить!
Вставай! Скоро люди прийдуть, давай порядок. Встань
бо! (Штовхає його, він підводить ся, позіхає, потяга-
єть ся і куняє сидячи). Та прочуняй ся, навіжений! Та
кажи лишень: де отсе ти шляв ся?

Прокіп (усе сидячи позіхає): Щось невтімки, де
я був.

Одарка: Та вже ніде більш, як на вольній.

Прокіп: А побіг би я та спитав, чи я був там?

Одарка: Та годі тобі: уставай давай порядок! Адже
ти батько.

Прокіп (встає): А може ё справді, що я батько?

Одарка: Ну, тепер кажи: чого ти на вольну ходив,
коли я не веліла?

Прокіп: Як чого? Пояс викупити. Хиба без пояса
на сватані бути?

Одарка (швидко): А що-ж, викупив?

Прокіп (мляво): Та еж!

Одарка: Деж ти гроший узяв? Мабуть у тебе є во-
ни? Так давай сюди, на сватанє треба.

Прокіп: Де узяв? Зять дав.

Одарка: Зять? Бач, який добрий! Ще й нічого, а
вже й гроші дає. Зостало ся-ж у тебе? Та ну бо про-
чуняй ся швидше (горне ся до него), та приберись лю-
бенько; умий ся, щоб хміль пройшов, та підпережись
гарненько. Та давай лишень гроші сюди, я складу, а
опісля тобі й віддам. Або давай пояс сюди, я тебе під-

пережу, як з молоду підперезувала. Ти був такий бравий! Чи в памятку тобі, як колись раз, ще ти парубком був...

Прокіп (слухаючи її, розніжив ся): Ге! як на току? знаю, знаю. Згадав. (Весело). Що то тоді гарно було!

Іще того не забув,
Як я парубком був:
З дівчатками женихав ся,
По вулицях усе шляв ся.

А тепер уже не так:
Вже не той у мене смак.
Цур йому вже женихатись,
От на вольну швидш забратись!

Ой, жінки, ви цокотухи!
Не смашніш ви від сивухи!
Хоч як хочеш, так цілуй,
А смачніш, як: буль, буль!

Одарка: Давай же пояс сюди мерщій...

Дует:

Одарка (приязно):

Дай лиш пояс сюди, мое серденько!

Прокіп (ніжачись):
Візьми пояс, підвяжи, та легесенько.

Одарка (ще приязнійше):
Давай, давай, голубчику, давай пояс сюди.

Прокіп:

А щож? скажу: голубонько, нема пояса в мене.

Одарка:

Адже ти в шинок ходив викупити його?

Прокіп:

Колиж грошей не було, знов заставив його.

Одарка:

Бодай тебе заставляла лихая година!

Прокіп:

А чим би я похміливсь? Тут лиха година!

Одарка (засукуючи рукава):

Та хоч гріх, хоч і два, побю я пянюгу.

Ох, був колись чоловік, тепер зпив ся з кругу!

Р а з о м:

Одарка:

Побю тобі морду всю,
Хоч я тобі й жінка!

Бодай лучше ти сказивсь!
Ох, бідна я жінка!

Прокіп:

Та чим би я похміливсь,
Як би не горівка?
Та чим же я винуватий, —
Дорога горівка.

Одарка (дуже сердито): Так отсе у тебе й гроший нема? О гаспідський чоловік! Щастє твоє, що не такий час, я-б тебе так притасувала, що тебе-б чорт не пізнав! Та ще може не скоро старости прийдуть, а то опісля серце відійде... (Кидається до него з кулаками). Я тобі, стара собако!... Я тобі сиві патли пообриваю... (Щось стукає у двері). Ох мені лихо!... Сідай швидше... Цур тобі нехай опісля... (Сідає разом з чоловіком і віддихується).

ЯВА ДРУГА.

(Тісамі і **Олексій** входить спокійний).

Одарка: Е, се Олексій.

Олексій: Дай Боже вечір добрий! Помагайбі вам на усе добре!

Прокіп (дуже поважно): Спасиби.

Одарка: Просимо до господи. Сідай, Олексію, щоб як кажуть, старости сідали. Ти таки прийшов до нас?

Олексій: Прийшов, тітко, коли не виженете. Знає-

те, що я вам скажу: ходив собі по вулиці, та ось що зморокував: не віддаєте Уляни, то будь і так, Бог з вами! Дядько каже: не тільки сьвіту, що у вікні, не во гнів сеє слово. Є дівчат по усьому сьвіту, заплющившись десяток нагарбаю. Невдаха женитись з Уляною — найду собі другу. А мені дозвольте подивитись, як люди сватають ся: повчусь і собі.

Одарка: Добре се ти, Олексію, вигадав, що покинув за Уляною вбиватись, а теперички й вона, побачивши твоє роздумя, і сама схаменеть ся і полюбити Стецька. Посидь же з нами, казали дівчата — прийдуть на сватанє, і музiku дістанемо, от і ти з ними потанцюєш! Уляну розважиш.

Олексій: А де вона? Я-б з нею поговорив і навів її на розум.

Одарка: Оттам у кімнаті убирається Уляно, Уляно! А ходи вже сюди! (Щось дуже стукає тричі у двері). Ох мені лихо! отсе вже старости! (Метушить ся). Ти, Олексію, сядь тут окремо біля дверей; а ми, старий, з тобою, як голуб з голубкою. Еге! (Сідає з Прокопом на передній лаві коло столу). Уляно, Уляно! Іди піч колупай; старости вже прийшли. (Знов стукає таксамо). Та йди бо! що ти не йдеш? (Біжить з хати і приводить Уляну, що обливається слізами, і ставить її коло печі). Оттут стій, та сором ся, та почервоній: бо бач яка бліда, та ні на кого не дивись, усе колупай.

Уляна (з гіркими слізами): Ох, Боже мій! і Олексій тут!

Олексій (підходить до неї і говорить тихо): Мовчи та диш! Давай певно рушники, а з хусткою підіжди, поки дядько-салдат навчиться. (Іде до свого місця і сідає. Знов стукають у двері).

Одарка (сівши з чоловіком): Ну, тепер зовсім. Починай, старий!

Прокіп (голосно і поважно): Коли люди добрі та

з добрим словом, то просимо до господи; а коли так собі, вибачайте.

ЯВА ТРЕТА.

Скорик і Тиміш входять з ціпками; у першого під пахою хліб. **Стецько** в новій свиті, в величезних чоботях, пишається й усе чепурить ся, не вкидаючи нової високої шапки.

Скорик (тихо до Тимоша): Ти-ж, товаришу, как у паходах не бивал і світа не відал, і нічаво не знаєш, так у річах не суй ся за умілимі, а ажідай команди, да тදлькі поддакуй. Вот іувесь пароль. (До Стецька тихо). Та сніміж шапку, новобранець! У першої раз во фронтє? (Причепутившись, підходить).

Прокіп (дуже поважно): А що ви за люди і відкіля Бог приніс?

Скорик (таксамо поважно): Прежде усєво дозвольте во фронт стать і без темпов вам честь отдать, а просто пакланіть ся і добрым словом пріслужіть ся. Прежде послушайте нас, а посля уш буде ат вас пріказ. Кагда буде тее, так ми і онеє; кагдаж наше слово нє в прійом, так ми адрітіруєм і проч пайдьом. А што ми не дезертьори і не марадьори і без худої науки, так вот вам хлеб святой у руки. (Подає хліб). Пожалуйте!

Тиміш (кланяючись): Так, таки так.

Прокіп (принявши хліб, цілує його і кладе коло свого): Хліб съвятий приймаємо, а вас послухаемо; колиж ваша річ не до діла, то не треба й вас, і вашого хліба. Сідайте, люди добрі! може здалеку йдете? (Старости сідають і садовлять Стецька коло себе). А відкіля ви, панове, з якої землї?

Скорик: Ми землї дальnoї. Кали сlixали, аж з Франції.

Стецько: Вже й видно москаля, зараз і збрехав. Ми притьом з-за Харкова. (Тиміш його спиняє).

Прокіп: Щож то за земля? Чи далекою вона від-
сія?

Скорик: Не близько. Іще аж за Москвою буде
верстов сто.

Тиміш: Так, таки так.

Прокіп: Крий Боже, як далеко! Мабуть на кінци
світа! Туди ворон нашої кости не занесе! Хороша-ж
сторона?

Скорик: Старана важная! Туда і за все во свetu го-
сподство с'єзжається пажіть, пагулять...

Прокіп: Чи там же кабаки, чи вольна?

Скорик: Там об кабаках і не слишно, усе плють без
заказу.

Прокіп: А горівка дешева?

Скорик: Ні по чому. Там горілчани колодізя.

Прокіп: От сторона так-так! Ще лучше Косолапів-.
ки. Тим то й господство туди унажа. Е, як би там, жін-
ко туди на слободу перейти, та хоч би раз у тих коло-
дязях скупатись! Ви-ж в нас постоеєм, чи що?

Скорик (говорить швидко): Нет, ми прахадяца,
партіонна каманда. А вот з намі какая гісторія, просі-
мо паслухать! Раз, у прошлом у годі, булі ми у паході,
у діком народі. Семдесят городов розорілі, трідцять
полонілі, а одін траншеямі осаділі. А у евтом городі
как раз сідел вот евтот (показує на Стецька) дікой
князь. Войско єво штурмуєт, а он знай сабе бунтуєт,
паднімат угору плечі і говоріт такій речі: с городом
вам атдам ся савсем, только патештє мёня тём, аддай-
те мінє алі птіцю, алі чорную куніцю, алі красную дє-
віцю, какую у вас ізберу і до себе приведу. Генерал
нас призвал, такія речі ісказал: ти, Асіп Скорік, па всем
свету набувал, усю Туреччину ізхаділ і в Расею заха-
діл, ти з ним пайді і в Німецію зайді, іщіте таково ді-
ва, шукайте і, как найдьош, єму аддавайтє. Вот ми как
пашлі, трідцать государств прашлі, а таково діва не
нашлі. Я було у ретіраду астал ся, так наш дікой князь

затял ся; усьо ішлі, ішлі, і учера у етот город, — как заветь ся, не знаєм, — прішлі: тут разом пала нам пароша...

Стецько (усе слухав уважно): Бов, бов, бов! То по москалевій брехні дзвонянь. Яка літом пороша?

Скорик (до Стецька сердито): Малчі, шпійон! Не дастъ закону сполніть!

Стецько (тихо): Дарма, бреши, бреши! до чого-то воно дійдетъ ся?

Скорик: Вот как пала пароша і на пароші след увідалі, слідить сталі. Наш дікой князь тотчас па следу візнал і, так апеченой, закрічал: вот мая нї птіца, нї чорная куніца, а красная девіца! Пайдьом єйо іскать і на нейо пароль узять. Вот ми па следу і пашлі, і да вашого дому прішлі. Тепер ми себє разсуждаєм: певно наша нї птіца, нї куніца, а красная девіца, у вас у хаті, тут єйо і палучіть желаєм. А на евтої мові будьте усе здорові. Нашому слову кінець, а ви дайтє дөлу вінець.

Тиміш (все, як перше): Так, таки так.

Стецько: Бач, куди карлючка закандзюбилася! Не з чорта хитрий і москаль!

Прокіп (усе поважно): Що се за напасть така! Відкіля се ви, панове Хранцузи, таку біду на нас накликаєте? І якого нам дикого князя поставляєте? Що воно таке є, кажіть! Щоб нам нашого дитяти не втопить.

Скорик: Е, хоч наш князь дікой, одначе он штукар велікой! Как на свет роділ ся, то іщо з собою не біл ся; когдаж ляжет спать, так ат нево і слова не слихать; і такі с худоби кой што маєть, і когда абедать, зубов не позичаєт, а собственнимі своїмі кусаєт; ат вади нї разу пян не бивал, і нікогда у себя грошей не крал; у кампанії знаєт честь, — свічей і сала не есть, ум і разум за нім ведьто ся, — он на стену не дерйот ся. Тепер ви дөлом размишляйте, та нам добром атвет давайте.

Одарка (до Уляни, що стоїть нерухомо): Колупай швидше піч, колупай!

Прокіп (подумавши, поважно): Ось що ми зробимо: хліб съвятий приймаємо, доброго слова не цураємось; а щоб ви нас не порочили, буцім-то ми передержуємо куниці, або красні дівиці, так і ми вас повяжемо. Чи так, жінко?

Одарка (весело й ласково): Роби, як знаєш. Ти батько й нам усім голова: як скажеш, так і буде.

Прокіп: Еге! Дочко, а годі піч колупати, давай чим отсих Хранцузів повязати.

Стецько (злякавшись): А ну-ну, до чого дійдесть ся, — то я й навтікача.

Одарка (підходить до Уляни, весело): Іди, іди. Чуєш, що батько велить? Може нічого не придбала, та вже й соромиш ся? Не вміла матері слухати, не вчила ся прясти, не заробила рушників, вяжик хоч валом. А дай лишень, що в тебе там є. (Тягне її силою): Та іди бо; ще й опинається ся.

Скорик (підходить, спиняє Одарку): Пастой! Делаєш темпи без флігельмана. Когда нє знаєте порядку, спрашуйте бувалих. Прежде надобно сполніть закон. Ми усьо знаєм: відалі, как ето дѣлаеть ся і у Франції, і у Туреччине, і у Расеї. Тото што: садісь, мать, а ти, дѣвка, паклані са батюшці і матушці па-троєча, дякуй за хлеб і собль, і за науку, і прасі благословенія на добре дело. Вот как усюда дѣлаеть ся. (Сідає).

Тиміш (і до речи й не до речи притакує). Так, таки так.

Скорик (до Уляни): Кланяй ся аж у ноги, без темпов, по слову. (Уляна, обливаючись сльозами, кланяється ся в ноги три рази, а Скорик приказує). Раз у другої, у третьої. Пално.

Прокіп (коли вона йому кланяється): Та буде-ж, буде; та годі-ж, годі. Давай швидше по чарці.

Скорик: Ну, тепер матушці: раз, у другой, у третьої. Полно.

Уляна (поклонившись у третє, зістається перед матір'ю на колінах і плаче, держачи її за руку): Ненечко моя ріднеська! Лебідочка... перепілочко! У останній раз прошу тебе: не топи свого дитяти!... Дай мені на сьвіті пожити!...

Олексій (стоїть осторонь і, зворушений, утирає слізози).

Одарка (крізь слізози): Годі-ж, Улясю, годі, доненько! Встань, кажу тобі. Сього вже не буде. Давай там, що є (бачучи, що Уляна не встає, починає сердитись). Та кажуж тобі, що давай. От тільки не винесеш, то я тебе зроду не била, а тут за патли потягну.

Тиміш: Так, таки так.

Уляна (в розпуці): Боже мій милосердний! (Іде і каже Олексієви). Тепер, Олексію, прощай на віки вічні. (Виходить з хати, заливаючись слізозами).

Одарка: Дурна, дурна! Так і я не хотіла за свого Прокопа, на стіну лізла, а далі й нічогісенько.

Стецько: Еге, воно так: спершу не хоче, далі й сама захоче.

Уляна (виносить на деревяній тарілці два вишиваних рушники, покладені навхрест; підносить вперед Скорикові й кланяється. Коли він узяв, вона другий підносить Тимошеві і відступивши на бік, плаче).

Скорик (взявши рушник, встає і кланяється, держачи його в руках): Спасіба батюшці і матушці, що свайо дітя рано будлі і доброму ділу учлі. Спасіба і малодой, що рано уставала, тонко пряла і харошенькі рушнічкі придбала!

Тиміш. Так, таки так.

Скорик (До Тимоша): А ну, таварішу, завяжі мнє, а я тебе. (Завязують один другому рушники через плече). Вот так: штоб не зводлі на людей напрасліни. Уперйод наука. Завсем! Скачі, казак... (Сідають на свої

місця). А штож? ділайте дело с концом. Ми приведьон-
ніє, ми не стак віноваті: свяжіте і колонновожатаво.

Стецько: А князя й забули? Хоч би тобі на сьміх
чим небудь обпутали.

Одарка: Давай же, Улясю, хустку молодому.

Прокіп: Ну бо, мерщій: пора частвуати.

Уляна (ломить руки): Вже, матінко, хоч роби зо
мною: лай, бий, хоч до смерти вбий, а не дам нелюбови
хустки!...

Одарка (схоплюєть ся й кидається до неї): Та що
се ти, Уляно? чи на тебе біс напав, чи що? Кінчай діло,
кажу тобі!

Уляна: З місця не пійду, хоч вбий!

Стецько: Та чого ти ій у пику дивишся? За патли
та в потилицю!

Тиміш: Так, таки так.

Одарка (гнівно): Та що се ти задумала? Як се мож-
на хустки не давати? За якого ти гаспіда рушники по-
давала? Та я з тебе дух вибю!... Та я не подивлюсь,
що ти молода...

Скорик (підходить і розводить їх): Пастой, мать;
ето не просто. (Подивившись Уляні вічи). Наслано,
я вам гаварю, що наслано; та не пабаїм ся насили,
умеєм і атаслати. Ми бувалі по свetu! бувалі і у Фран-
ції, і у Туреччині і у Расей: відалі віда і знаєм, що
к чemu. У меня не долго, скажу французской слово,
так праженем хоч какую насилику. Пайдьом сюда, у
куток. Несмей ніхто падхадіть к нам. (Відводить Уляну
на бік і говорить з нею. Вона веселійшає).

Одарка (під час розмови Скорика з Уляною): На-
слано! Ох, мені лихо! А хтоб то і наслав? Чи не враго-
ва Сюсюрчиха? Та і є. Колись на базари полаялась з
нею, та і похвалила ся: я тобі, каже, віддячу. А учора
я бачила, що усе округ двора снуvala; чи збирала що,
чи підкладала, а я й байдуже! От же таки й віддячила!

Стецько (голосно позіхає й потягається): Цур-
йому, сьому сватаню, яке довгє! Колиб швидше спати!

Уляна (дослухавши Скорика, дуже рада біжить з хати): Зараз, дядьку, зараз.

Скорик (підходить до лави й сідає): Как рукої знял. Вибрикуючи пабегла і зараз усьо принесьот. Ета хто-то і наслал, та не умеючі. Уш з етакім не справіть ся-та! I пагразней пападаліс і у Франції, і у Туреччині, і у Расеї, і где ми па паходах хаділі, та і тих за пояс затикиали. Да нас же прихаділі вчіть ся-та.

Одарка: А що, пане старосто, як би я вас попросила: чи не можна що подіяти мому Прокопови? Пе непросипуще! Я-б вам спасибі сказала.

Скорик (підходить і довго дивить ся їому в вічи): Дано, сразу віжу, што дано; та ета хто-то с умом і дав. Много мінє будєт марокі. Вота, каби єво у службу, та до нашаво хвельтьхвебеля, так тот би атучіл! (Регочесь). Tot би без наговоров, а просто — палочкамі так би і глядеть на сівуху не стал. То-то служба святая! (Співає).

Ми, как в службу поступаем,
Всю натуру оставляем,
Бил ты пяніца і мот, —
В службے будеш ты не тот.

Палка! дело ты святое:
Ум і разум нам дайош.
Бросіш, брат, ти всьо пустое,
Как к фельдфеблю попадьош!
Ах, фельтфебель, друг любезнай!
Вместо крійостного отца,
Полтораста ты улєпіш,
І поправіш маладца!

Адначе не бой ся, старой, не бой ся: я пашутіл (Сідає). Справім ся і без палочок. Не даром хаділі па Франції, па Туреччині, да і у Расею захаділі-ста: што небудь да знаєм. А вот што сделаєм: даждьом мала-діка, так нада-те будєт єво, как яструба, трі-девять

зарей виводіть та кое-што па французкі гаваріть, што знає, а там падкурім та напоїм. (Тимошеві). Ек, мусіє?

Тиміш: Так, таки так.

Скорик: Ну, харашо, коли так будеш дякувати.

Уляна (весела, румяна, виносить щось, накрите згорненою шовкововою хусткою, підносить Стецькови й кланяється).

Стецько (дуже радий, встає, засукує рукава і ще не взявши, повертається до батька й матери, кланяється і говорить, перериваючи съміхом): Спасибі матери... що вчила батька спати, та будила... прясти...

(Поки він говорив, Олексій взяв зза него піднесену хустку і швидко застромив за пояс. А Стецько, договоривши, хапає, не дивлячись, великий гарбуз. Стойть здивований, розлявивши рота, й держить його перед собою. Уляна кидається ся до Олексія, що спішить до неї).

Олексій: Тепер ти моя на віки вічні! } Разом.

Уляна: Не покину тебе до смерти! }

Одарка (не бачивши, що сталося з Стецьком, бачить, що Олексій і Уляна обнялися, скоплюється сердито): Що се, що се таке? що се?

Стецько (заступивши Олексія й Уляну, підносить близько до її лиця гарбуза): Гарбуз! Хиба повилазило? Ось бач: хоч покоштуй!

Одарка (страшенно здивована стойть, піднявши руки): Що се таке? Та се нас обморочено!

Олексій (кидається ся до неї): Ні матусенько, се не морока, се правда съяная, хоч перехреститись. Таке мое щастє: мені дісталася хустка, а ворогови мому гарбуз.

Стецько: Так поміняймось — ке.

Уляна (теж кидається ся до матери): Матусенько моя ріднеська! Божая воля на те, щоб я пожила на съвіті. Благословиж мене і моого Олексія!

Стецько: Поблагослови їх отсим гарбузом по по-тилиці.

Одарка (з великим гнівом): Щоб я вас благословила? Нехай вас сей та той благословить! Не буде сього, не буде!...

Тиміш: Так, таки так.

Прокіп: Та ну бо швидше благословляй, пора по чарці.

Одарка (кричить швидко): І ти, пянице, туди-ж! Знай свою вольну, а у мое діло не мішай ся! тебе не довго, то й бити-му. А вас от як благословлю: тебе, проклятий халамуре, волоцюго, поблагословлю тією чаплією, що мені, на лихо, скував. Усю на тобі потрощу, та у придачу трясцями, та болячками, та стонадцять кіп лихорадок. А тобі увесь гарбуз розтovчу об голову, усі патли тобі пообриваю, коси твої вирву, та таки з Стецьком і повінчаю, повінчаю, таки повінчаю! А ти, пройдисьвіте, геть з моєї хати! Подай лишенъ хустку сюди; подай! подай! подай!... (Задихується від гніву і хоче відобрести хустку в Олексія).

Скорик: Трррр! трррр! трррр! настоящої батальній огонь! Тепер пайдьом у сікурс на штиki. (Стає між Одаркою і Олексієм). Паслушай, паньматка, мене бувалого...

Одарка: Не хочу, не хочу нічого слухати!...

Скорик: Та послушай...

Одарка: Нехай віддасть хустку Кандзюбенкови, а сам віється з хати і щоб мого двору не знов!

Скорик (тупає ногою): Так цить же, кажу-гаварю табе! Зараз кабілою станеш, вот только скажу франзускоє слово.

Одарка (злякавшись, затуляє рота рукою): Ох, мені-ж лиxo! не буду-ж, не буду!

Стецько (радісно): А ну, ну: зроби її кобилою, я ще не бачив, як людина звірюкою перекидається. Та колиб ще заіржала: то то-б съміху було!

Скорик (Стецькови): Малчі і слушай камандних слов! (До Одарки): Не бісись, Одарко і поблагослови своїх дітішок.

Одарка: Як собі хочете: біситись не буду і благословити не хочу. Нехай віддасть хустку. Я в нього з горла видеру!...

Скорик: Не шуметь! Паслушай толком! — Вот сколько я земель ні прахаділ, бил у Франції, у Немеції, у Ресей і у Туреччині та вот і до вас прийшол...

Стецько: А за Харковом що був, так і не кажеш?

Скорик (сварить на нього): Смірно! Ну, کака па всех землях такий закон; каму дана хустка, тот і жених; а каму паднєсуть гарбуз, вот как би нашому Кандзюбенку, тот ступай вон. Ета уже спаконвеку так, і закону переменіть не можна. А хто ад етаво закону адступіть ся таму смертельной і на скатіну подъож будет.

Одарка: Та у нас ні волика, ні коровки. Усе мій старий попропивав, нічому й здихати.

Скорик: А міру християнського не жаляеш? А што тогда скажеш, как у всьом светі павиздихает скатіна? Так што тебе тагда будет? Зараз? Зараз тебя на обвахту, та пад ваеннай суд.

Прокіп: А під суд як підложуть, там і поворушити ся не можна.

Стецько: А ну-ну, до чого то воно дійдеть ся?

Скорик: Ето первое дело. А другою реч погаваря: зачім ти не хочеш аддати дочки за Алексія? Парень важной, разумной, ремесной, да іщож і племеннік мой?

Одарка: Так крепак...

Скорик: Ex! што мнє з табой, как з рекрутом, гаваріть! Ти воєннаво артикулу не знаєш і усьо здор пореш. Паслушай меня, я прісяжной чалавек: я не мажу неправди гаваріть. У казъонних мужічков начальнікі, а у подданих павещікі камандери, а усем голова батюшка государ. Ат єво мілости пріказано усем нікаво не

абіжда́ть. У Алексієво баріна людям жітьо славноє, і у ніх усево довольно.

Прокіп: А в них у селі чи кабаки, чи вольна?

Скорик: Вольная, брат, вольная. На десять верстов кругом кабацкого духа не слихать.

Прокіп: От сторона! Так чого тут думати? Не дро-чись, Одарко!

Одарка: Але, трівай лишень... так бач, пане старо-сто, у Кандзюбенка худоба... Серце болить, як згадаю!

Скорик: Ага! Так ета уш не просто. Харашо! Ми умеїм как і з етім справіть ся-та. А поставте сюда о-слончік. (Ставлять). Так. Тепер, стара, азьмі міску, вот етіма четирма пальцамі, і прінесі сюда. Та смотрі, іменно етіма пальцямі.

Одарка: Ох мені лихо! Чи не буде ворожити?

Скорик: Нічаво, не пугай ся; ето не ворожба, а зняти с тебя нада-те насилку. Ми не даром па усем ха-ділі. Сніму, што би ти ад неї не зачахла!

Одарка (низко кланяється): Ох, батечку, голуб-чику! робіть швидше, що знаєте! так і чую, як мене зза плечий бере. Так міску вам подати?

Скорик: Міску, та вот ефтімі пальцамі. (Вона приносить й він ставить її на ослін і, знявши з себе рушника, віddaє його Тимошеві). На таварішу, падерж пачтной знак. У евтаком не слідует прапускати нікакой еволюції. Держіж єво, вот так, по нашему, ваенному: пад курок. Да зделай дружбу, не зварочувай ат штоб лібо меня, лібо тебя у трі погібелі звернуло. Тепер, стара, язьмі водянчик з водою і держіж тутечка, а я кой-што палажу. (Виймає з кишені папір і дістає щось з його). Вот з францускава каравая весільная шішка; ми єйо положім у міску. Так. Тепер усе атайдіть на аванпости, у куток, і ніхто ні пари с уст. А ти з рушніком стань тут. (Ставить Тимоша коло себе). Тепер Одаріє, лий у міску воду та приговорюй француское слово голосно: плюх, плюх, плюх! (Одарка ллє й приказує). Тепер на — турецькой церкві свечечка; засвє-

ті єйо і несі сюда, да не погасі! (Засукавши рукава, Одарка тримаючи приносить засувачений восковий нездогарок). Дай сюда! (Ліпить його до миски). Тепері-ча усе зажмурітесь і не магі ніхто шевельнуться. Ну... начінається ся нашеє дєло... Ну... а самово так ліхорадка і бйот. Ето уміючі наслано; та нічаво, не пасілуєш. Одаріє рождьонная, молітвенная, крещонная, вінчанная, покритая!... скажі... так тёбє: чи зза плечей берйот, алі у очах рябієт?

Одарка (тримячи): Та... і ззя... плечей і у очах...

Скорик: Француская, па усьому віжу, што фран-зуская насилка; у нас у ваєнних, ето не діковінка. Злая насилча! Адначе справім ся-та. (Співає):

Л. С. Тара, бара, мара, дєларжан!
Пуру, буру, туру, акерман!
Бендер, кардаш,
Дюпень, маряж,
Ек, пшік, ек, пшік!
(Топить съвічку в воду).

Банжур, мадам Одаріє, снято! Ат каво прійшло, на таво пайшло. Паздравляю мадам Одаріє не рябей! Вotta, сматріте усе у воду смелаво: хоч би тёбє адна скатінка, алі каровка, алі што-небудь із Кандзюбіної худоби. Нічаво нет: усьо пашло геть. Сматріть, сматріть!

Прокіп (підходить боязко, зазирає у миску): Але й справдї! Хоч би тобі воловий хвіст! нема нічого.

Стєцько (пильно вдивляючись у миску). Хоч би тобі одна скотина, тільки сама моя пика зостала ся.

Тиміш (теж дивить ся): Так, таки так.

Одарка (отямившись): Чому-ж там і зоставати ся, коли я сама бачила, як усе повиплигувало геть!

Скорик: Отак же, Одаріє, повиплигует і усь худоба Кандзюбіна з твоєї памяты, как ты ефтую воду ви-пеш, лючі єйо кождоденно по напійорстку, натощака. Как воду кончіш, так і жалковать перестанеш. А наші молодиї, как будуть любітъ ся та дружно жіть, та не

ліннюючіс' работать, так і зберуть ішо набольш чім у Стецька. Да вот і я: хаділ па Туреччине, па Франції, па Расеї, да і собрал пятьдесят цалкових; так па смерті моєй усьо заповідаю Алексію; он меня і поховает...

Стецько: Як би мені гроши віддав, я-б тебе, врагового москаля, сьогодня-б у домовину. Вже я бачу, до чого воно йде.

Одарка (зовсім отяминувшись): О спасибі-ж тобі, пане старосто! Так як руками зняв. Тепер мені не тільки що Стецька, та й усеї його худоби нічогісенько не жалко. А Алексія вже полюбила, мов ріднесенського сина. Ходіте-ж, діточки, сюди. (Обнимає Алексія й Уляну). Будьте здорові, як вода, а богаті, як земля, а красиві, як весна!

Скорик (скрикує): Ура! наша взяла!

Стецько (що був задумав ся, лякається його крику): Тю! на твою голову! Ще й весіля не було, а він вже й гука. Оттака-то московська віра.

Скорик: Тепер, таварішу, падавай знак сюда. (Завязує рушника). Спасибі-ж вам, панове сватове, за ваше послуханіє і любов. Тепер нада-те сполніть закон і кончать дело. Сідайте-ж ви тут. (Садовити старих на місце). А ми, товарішу тут. А маладії пастойте.

Стецько (сідає коло старостів): А князь осьдечки сяде.

Скорик (зводить його). І нєт, брат, уш не здивуй. Минуло ся твоє княжество! Алі сядь себє, алі вон пайді. Нуте-ж, скажем законнійо слово. Панове сватове!

Прокіп і Одарка (разом): А ми раді слухати.

Скорик: Што ви жалалі, то ми сдѣлалі. А за сї речі, дайте нам горілки глечі.

Одарка: Просимо на хліб, на сіль і на сватане.

Скорик: Вот тепер нада-те садавіть ся по закону. Молодий! просимо на посад. (Садовити Алексія й Уляну на покуті, батька й матір коло Уляни.) Тут батюшка,

а матушка здеся, штоб блізко порать ся. А ми, таварішу, здеся. (Сідає з Тимошем коло Олексія).

Прокіп: Та мерщій давайте страву: пора по чарці.

Стецько: Бач, як попарувались! Я вже бачу до чого воно дійдеть ся.

Одарка: Та сідай, Стецю, з нами, та й повечеряєш. А от скоро і дружечки прийдуть, то й потанцював би з ними.

Стецько (співає):

Бодай не діждали,

Щоб я з вами їв!

А ось що скажу,

Оттут вам усім:

Мати, іскази ся,

Батько, подави ся,

Жених, провали ся,

Москаль, утопи ся.

Тепер же ти, Уляно,

Аж ось мене послухай:

Ой, плач тепер, небого,

Потилицю чухай, —

Жених твій крепак;

(Нехай йому болячка!)

Через нього і ти стала,

Не хто, як крепачка.

Крепачка, крепачка,

Крепачка, крепачка,

Крепачка...

(Бере шапку й гарбуза, ховає його й виходить, все співаючи: Крепачка. Зачинивши двері, виглядає й кричить: Крепачка. І знов кілька разів виглядає і кричить тесаме). — (Одарка тим часом виносить тарілки й інший посуд, розставляє усе як слід, подає на стіл миску і інше).

Скорик (тим часом накраяв хліба): Вот тепер па трудах можна і порцію подавати.

Прокіп: На силу за увесь вечір розумне слово сказали. (Наливає горілки й підносить Скорикові). Пожалуйте, пане сторосто!

Скорик (тихо відводить його руку): Пожалуйте, пане свату, ви впіорд викушайте. Может намішали французької бурди, што і на стіну падерйом ся. Да і у Туреччині завсігди пріговорюють: у каво у руках, у таво і в устах.

Прокіп: Будьте здорові (Швидко пе). Ах!... ка-бацька...

Скорик (бере чарку, говорить швидко): Єщо пю за здравє, вам скажу какоє: чарочка моя кругленька, на-літа з краямі ровненька; тим ти мнє міла, што оченно полна. Когда втоплю в тебе свої уста, так вам скажу: **многая лета!** Небойсь, чарка, я тебя не струшу, лейся в горло, возвеселі салдацьку душу; а щоб мнє не су-хо піть, так прі чарке вот што стану гаваріть: Здра-ствуй, батька с маткой, веселіте ся своєю дітяткою; радость вашу велічайте і нас не забувайте. Здраствуй, князь с княгінею, з молодою господинею! Любітесь, пийте, гуляйте і чоловечество розпложайте! А наконец, вот мой пароль: здоровя всій кампанії чесной! (Пе й хлюпає вгору). Штоб так наші маладиї вибрікувалі!

Одарка: Кушайтеж страву, просимо. От же й дру-жечки ідуть. (Прокіп частує горівкою увійшовших дів-чат; вони не п'ють, і він все випиває сам).

Хор дівчат (починає співати за лашунками).

Та ти, душечко наша, Уляно,
Обмітайте двори;
Обмітайте двори;
Застеляйте столи,
Кладіть ложечки,
Срібні блюдечки,
Золотії мисочки;
От ідуть дружечки!

1-ша дівчина (кланяєть ся і всі за нею): Дай Боже вечір добрий! Помагайбі вам на усе добре.

Олексій і Уляна (встають і кланяють ся).

Одарка: Спасибі дружечки! Просимо на хліб, на сіль і на сватанє. Сідайте сюди, дівчата. (Садовить їх коло Уляни). От же і вам ложечки; брусуйте, друженьки, брусуйте...

Скорик (їсть): Вот етак і у Франції: перва пакувашть страву, а там і яловиччину покришуть.

2-га дівчина: Та нам же при людях їсти не подоба...

3-та дівчина: Лучше ми вам заспіваемо, та ваших молодих возвеличаємо.

Скорик (перестає їсти): Ех, девушки! патеште нас, патеште пісенькамі.

Хор дівчат:

Ой чому, чому,
В сім новім дому
 Так рано зас্঵ічено?
Улянка рано вставала,
Русу косу чесала,
 Матінку питала, і т. д.

Одарка (поки дівчата співають, плаче): Ох, дружечки, сизі голубочки! Не розривайте моого серденька жалібними пісеньками. Як здумаю та згадаю, як мені без Уляни зоставатись, так за слізоньками съвіта не бачу! Зостанусь з пяницею, і вже добра не ждати.

Скорик: Нечево плакать; вот тут-то і пайдьот тебе добро.

Одарка: Де вже добра шукати!

Прокіп: Добра? Ось де добро:

В одевіль.

Прокіп.

Хто добре пє, той знай все спить;
А хто все спить, то не грішить.
Чого ж нам тут вередувати?

Прийміось лише куликати,
То і вродить ся добро той час:
 Не буде сварки,
 Не буде лайки, —
Горівочка зупинить нас.
Як напємось, та й полягаєм,
Прокинувшись, давай знов пити:
Та так собі і прогуляєм.
 А що Тимоше, як?

Тиміш.

Так, таки так.

Прокіп.

Колиж тут лаятись і битись?
З горівкою добре нам жити!

Хор.

Прокіп.

Разом.

Всі.

Колиж тут лаятись і битись! | Оттут то лаятись і битись!
З горівкою добре нам жити! | З горівкою нам лихо жити!

Одарка.

Як жінка стане мужика
Товкти і вчити, часто бити, —
Тоді нам добре буде жити!
Тепер же правда в нас яка?
Куди не повернись, старші вони:
 Мужик дуріє,
 На все він съміє,
Не слухає ні в чім жони.
Ось нуте лишень нам піддайтесь,
Під нашу дудку гоцака,
Скачіть, мовчіть і не брикайтесь!
 А що, Тимоше, як?

Тиміш.

Так, таки так.

Одарка.

Нехай вчить жінка мужика,
• То й правда буде не така,

Хор.

Одарка

Разом.

Всі.

Нехай вчить жінка мужика, | Не вчити жінці мужика!
То й правда буде не така. | На сьвіті правда не така.

Олексій і Уляна.

Тоді на сьвіті правда стане,
Тоді добро між нас прогляне,
Як щира буде в нас любов,
Не буде лайки, ні розмов.
А що, Тимоше, як?

Тиміш.

Так, таки так.

Олексій і Уляна.

Як станемо всі любитись,
За що нам буде вже варитись?

51

Скорик.

В паходах всюди пабувал,
Какіх земель не павідал!
Так знаю всю, і вот порада:
Вперйод всею так треба-нада
Увесь народ на фронт паставіть,
Меня фельдфебелем наставіть.

„Муніцію бережи,
„Аль пряжку надважі!”

Когда-ж судям тут брати взяткі?
І лекарям народ моріт?
Кагда женам мужей дуріть?
Кагда матать вам без аглядкі?
На зло не будет часу: вірно!
Чуть што не так, каманда „смірно”!

I фуктель паказал їм бравой,
I „с'места марш все: левої, правої”!
I в ногу будуть все хадіть,
Кагдаж тут скори завадіть?
A што, таваріш, как?

Тиміш.

Так, таки так.

Скорик.

Aх, матушка, воєнная служба!
В тебе одной любов і дружба!

Всі.

Aх, матушка, воєнная служба!
В тебе одной любов і дружба!

Стецько (що перед тим повернув ся).

Ось і я до вас вернув ся,
Ось і я вже скаменув ся;
І женити ся не буду,
Ні до віку, ні до суду,
Своїм дітям закажу:
Не казітесь,
Не женітесь!

Так і батькови скажу.
А чому він оженив ся
Я-б без него народив ся.
Всяк про щастя все питает,
А того ніхто не знає,
Що тодіб прийшло добро,
Як би не женивсь ніхто.

A що, Тимоше, як?

Тиміш.

Так, таки так.

Стецько.

Х о р.

Всі

От тодіб прийшло добро, | От і згинулоб добро,
Як би не женивсь ніхто. | Як би не женивсь нікто.

Тиміш.

Гай, гай, товкуєте об чім!
Тоді добро ми будем знати,
Як що небудь не так зовсім, —
А нам не спорить, а казати:

Та так-таки, так.

Хоч лупять волость писарі,
Жінки у гречку знай все скачутъ,
В горівку воду шинкарі
Знай ллють; та робить? всі кажуть:

Та так-таки, так.

Багатий дметь ся, мов шкурат,
І часом бреше, пальці знати!
Сам бачиш — він чортяці брат, —
Не треба спорить, а казати:

Та так-таки, так.

(До глядачів).

А що, чи можна вас спитать?
Чи сватанням вам не остили?
Як нічого про те сказать, —
Плесніть, панове мої!...

Оттак, оттак!

Ф і на л. Всі.

Поки добра на сьвіті ждати,
Так нам оттут хиба дрімати?
А ну! почнім лише гуляти!
Горівка є, музика гра.
Дівчата! Нуте танцювати!
Трара рапа, трара рапа!

(Всі танцюють).

НОВІСТЬ!

СЕ ВЖЕ ДІЙСНО НОВІСТЬ І ТО НЕБУВАЛА!

НОВІСТЬ!

СЕ ВЖЕ ДІЙСНО НОВІСТЬ І ТО НЕБУВАЛА!

Не той лиш съятій, хто все сумує;
Прилично всякий і пожартує.

Тисне вас журба, давить вас горе, то возьміть для відради в руки наші книжочки, а найдете там лік і раду на всякий сум і в кожду хвилю розвеселитесь.

Де найдеться наша книжочка, там піде безжурна забава живо вперед і здоровий съміх буде лунати зі всіх грудей.

А хочете забавити кромі себе також і других, то начінте ся щонебудь з сеї книжочки і ставайте на сцену, сатирою та гумором розвеселійте сумуючих і улавліших на дусі; згори беріть всякі пороки й блуди, щоби съвіт ішов не манівцями, а шляхом простим і чесним.

А хто на вас за „правду в очі” оскорбить ся, те не журіть ся і не зражайтесь. Правда ворогів мас много, але вона все горює.

**ВЖЕ ВИЙШЛИ З ДРУКУ ДАВНО ПОЖАДАНІ
НАЙНОВІЙШІ**

МОНОЛЬОГИ

КНИЖОЧКА 1.

КУМА КАСЯ.
ВСЕ ЛИХО ЧЕРЕЗ БАБУ.
ФАКТОР СЛУГ. . .
ВСЕ ЧЕРЕЗ МАТРОНУ.
ПЕРЕХИТРИЛА.
ТОРГ О СЛУЖНИЦЮ.
ЦІНА ВСЬОГО 20 ЦЕНТІВ.

КНИЖОЧКА 2.

СОФРОН МОЧИМОРДА.
МОШКО ПЯВКЕС,
КЛОПОТИ СЕМЕНА.
ІЦІК КВАРГЕЛЬДУФТ.
ЛИХА ЖІНКА.
ЦІНА ВСЬОГО 20 ЦЕНТІВ.

Замовленя і гроші посылайте на адресу:

“S V O B O D A”,

83 Grand Street,

КНИЖОЧКА 3.

ФРАЙТЕР КУБАСА.
СТРАШНИЙ СОН.
ЛИХО ВІД ТЮТОНУ.
МОНОЛЬОГ ЖЕБРАКА.
XXI. СТОЛІТЄ.
НА КОНЦЕРТІ.
ПЕС.
МОНОЛЬОГ ЖИДА.
ЦІНА ВСЬОГО 20 ЦЕНТІВ.

Jersey City, N. J.

ТЕАТРАЛЬНА БІБЛІОТЕКА.

—0—

Американець. Веселий образ з життя народа зі співами в 3. діях.—Ціна.....	15 цнт.
Блудний син. Образ з життя наших виселенців в Америці у 4. актах зі співами.—Ціна.....	25 цнт.
Бондарівна. Драма в 4.діях а 5.відслонах—Ціна 20 ц.	
В неволі темноти. Комедія з життя русько-американського народа в 3. актах.—Ціна.....	25 цнт.
Власна хата. Прольог. Для виповнення програми при отвореню власних Народних Домів і читалень. — Ціна	10 цнт.
Вихованець. Народна комедія в 3. діях зі співами і танцями. — Ціна	25 цнт.
Верховинці. Драма в 3. діях.—Ціна.....	30 цнт.
Два домики і одна фіртка. Комедія в 1. дії.—Ціна 15ц.	
Зоря нового життя. Комедія в 4. діях. — Ціна 30 цнт.	
Гостина съв. Николая, драматична гра для дітей. — Ціна	10 цнт.
Іцко-Сват. Комедія в 1. дії.—Ціна.....	10 цнт.
Капраль Тимко або Що нас губить? Народна мельодрама в 5. актах, І. Мідловського.—Ціна..	20 цнт.
Мужики Аристократи. Народний образ в 2. діях. — Ціна	15 цнт.
Манігрула. Комедія в 1. дії, зі співами і танцями.— Ціна	10 цнт.
На тихі води, на ясні зорі. Сценічний образ з життя народу в 4. діях.—Ціна	25 цнт.
Наймичка. Драма в 5. діях.—Ціна.....	35 цнт.
На відпуст до Київа. Комедія в 3. діях.—Ціна 30 цнт.	
Не клени. Образ з життя народа в 1. акті.—Ціна 10 ц.	

Невольник. Драма в 5. діях зі співами і танцями. У- сценізував Карпенко Карий (Тобилевич) після по- еми Т. Шевченка.—Ціна.....	15 цнт.
Наталка Полтавка. Оперетка в 3. діях.—Ціна 20 цнт.	
Ох! не люби двох! Оперета в 3. діях.—Ціна 25 цнт.	
Ой не ходи Грицю, та на вечерниці. Народна драма зі співами в 5. діях М. П. Старицького. (В переріб- ці Александрова).—Ціна	30 цнт.
Пекло в хаті. Образ з життя народу в 1.дії.—Ціна 15ц.	
Панна Штукарка. Жарт на 3. дії.—Ціна.....30 цнт.	
Сватане на Гончарівці. Українська оперета в 3. ді- ях.—Ціна	35 цнт.
Соколики. Комедія в 4. діях.—Ціна.....35 цнт.	
Сатана в бочці. Комедія зі співами в 1. дії.—Ціна 10ц.	
Страйк. Сценічний образ з життя хліборобів в Галичині. (Штука для аматорських театрів). — Ціна	20 цнт.
Свекруха. Комедія в 3. діях.—Ціна.....25 цнт.	
Терновий вінок або жертви царизма. Драма на 4. дії. —Ціна	50 цнт.
Тато на заручинах. Міщанська пригода в 1. дії. — Ціна	10 цнт.
Украдене щастє. Драма з сільського життя в 5. діях. Написав Іван Франко.—Ціна.....25 цнт.	
Убийники. Мельодрама в 5. діях а одинайцяти від- слонах.—Ціна	35 цнт.
Хто винен. Драма в 3. діях.—Ціна.....15 цнт.	
Царичині черевички. Народна українська комедія в 5. діях.—Ціна	25 цнт.

Замовленя і гроші посыайте на адресу:

„S V O B O D A”.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Накладом „Свободи“ вийшла КОЛЬОРОВАНА МАПА УКРАЇНИ

Величина мапи 21x34 цалів.

Ціна одного примірника з пересилкою 50 центів.

На сїй мапі є точно означені границі земель, де живе український народ; є зазначена в приближенню нова державна границя між Українською Народною Республикою і Польщею. На сїй мапі уміщено всі головніші міста, ріки, гори, низини і зелізничні шляхи України. Ся мапа є так виготовлена, що кождій може носити її також в кишени. Кождій, що інтересується справами і подіями України, повинен купити собі сю мапу.

Кромі малої мапи можна дістати

„ВЕЛИКУ КАРТУ УКРАЇНИ“

Велика карта України має зовсім вигляд малої; виготовлена в 10 красках, тільки на трівкійшім папері і натягнена на полотно.

Величина її 65x41 цалів.

Ціна великої карти враз з пересилкою \$15.00.

В горі і на долині заошмотрена вона в дручки, так, що дасть звивати ся і переносити з місця на місце. З огляду на те, що се одинока карта подаюча майже всі подробиці нашої вітчини, є вона необхідна в кождій школі, льокалю, редакції і взагалі всюда де тільки гуртують ся Українці в просвітних цілях.

Замовленя разом з належитостию засилати на адресу:

**„S V O B O D A“.
83 Grand St., Jersey City, N. J.**

